

SĂPĂTURI ARHEOLOGICE DE SALVARE ÎN BUCUREȘTI: STRADA COLȚEI, NR. 8 (SEC. XVIII-XIX)

**Gh. Mănucu-Adameșteanu, arh. D. Căpățână,
Ingrid Poll, B. Constantinescu**

În primăvara anului 1999 s-au executat săpături arheologice de salvare pe strada Colței, nr. 8¹, unde se află un imobil parțial demolat, din care se păstra fațada de la parter; deasupra arcului superior al ușii principale, încadrat de două elemente decorative circulare, se mai vedea anul „1848”. Conform unui proiect aprobat de Direcția Monumentelor Istorice, aceste elemente urmau să fie integrate în fațada viitoarei clădiri, ce avea prevăzută o pivniță, parter și cinci etaje actuala Volksbank. Amplasamentul noului imobil viza un perimetru aflat între străzi Mavrogheni, Șelimbăr și Colțea.

Săpătura arheologică de salvare era imperios necesară, după ce un sondaj efectuat în anul 1958 în curtea spitalului Colțea evidențiasă existența unor vestigii medievale: sub un nivel de înmormântări din secolele XVIII–XIX, a fost dezvelit un cuptor de olar, datat, pe baza unor străchini smălțuite recuperate din șarja sa, în a doua jumătate a secolului XV. Această descoperire completează unele informații mai vechi referitoare la existența unor mici ateliere meșteșugărești, localizate în preajma bisericilor Sf. Gheorghe – Nou și Sf. Gheorghe – Vechi².

Pe baza cercetărilor arheologice se aprecia că, în secolele XV–XVI, zona a constituit o limită a orașului³.

Prezența unor meșteșugari care își desfășoară activitatea la marginea orașului, atestată arheologic pentru secolele XV–XVI, este confirmată de numeroase documente din secolele XVII–XVIII, care evidențiază o diversificare și o creștere a numărului celor implicați în astfel de activități – 37 de olari, chereștii și fierari, 53 de vărari etc.⁴.

În ceea ce privește numele „Colțea”, acesta a fost dat de un boier domnesc din veacul al XVII-lea, care stăpânea câteva moșii în vecinătatea Curții Domnești; prima mențiunea pare să dateze din anul 1644, când este menționat slugerul Colțea Doicescu⁵.

Revenind la săpăturile arheologice, trebuie precizat că acestea au vizat o suprafață cu o lungime de 24 m și o lățime de 5 m, plasată între fundațiile imobilului și strada Șelimbăr. Decaparea inițială, efectuată de către constructor, până la intervenția arheologului a pus în evidență existența unor substrucții din cărămidă pe întreaga zonă cerce-

¹ Cercetările arheologice au fost efectuate de către Gh. Mănucu-Adameșteanu; ceramica a fost prelucrată de Dan Căpățână; vasele de sticlă au fost analizate iar rezultatele analizatorilor au fost interpretate de către Ingrid Poll și Bogdan Constantinescu.

² Dinu V. Rosetti, III. *Sondajul de la biserică Colțea*, Materiale, VII, 1961, p. 670–676.

³ T. Olteanu, *Geneza orașului București în lumina cercetărilor recente*, M.I.M., II, 1965, p. 26, Panait I. Panait, *Evoluția perimetrului Curții Vechi în lumina descoperirilor arheologice (sec. XVI–XVIII)*, București. M.I.M., VIII, 1971, p. 82–83.

⁴ Adrian Majuru, *Mahalaia Coleței*, București. M.I.M., XIV, 2000, p. 98.

⁵ *Ibidem*, p. 95. www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

tată. Existența unor rețele electrice de apă și canalizare, ca și alte intervenții contemporane, au provocat numeroase distrugerii ale zidurilor și au deranjat depunerile arheologice, situație în care descoperirile „in situ” sunt foarte puține.

Pentru început s-a efectuat o curățare a întregii suprafețe rămase liberă, printr-o operațiune de înlăturare a dărâmăturilor, a conductelor scoase din uz și săparea unui strat de pământ, gros de 0,20–0,30 m. Astfel, au fost puse în evidență 8 spații – pivnițe – compartimentarea fiind realizată prin ziduri din cărămidă. Dimensiunile variate ale acestora (lungime, grosimi diferite) indică existența mai multor faze constructive distincte, supoziție confirmată și de traseele zidurilor.

Cercetarea zonei a început de la nord spre sud, complexele fiind numerotate în ordinea descoperirii lor.

Camera 1

La intersecția dintre străzile Colțea și Șelimbăr, la limita trotuarului, se afla un zid de beton ce a distrus un tronson de cărămidă, din care s-a dezvelit un singur colț, el continuând sub trotuarul de pe strada Colței. La sud de acesta, imediat sub nivelarea cu nisip pentru pavarea cu piatră a străzii Șelimbăr, de la adâncimea de – 0,30 m, s-a conturat un spațiu de forma triunghiulară a cărui limită sudică era marcată de un zid de cărămidă de la camera 2. Între cele două ziduri, până la – 2,90 m – adâncime maximă până la care s-a putut coborî aici – exista o umplutură cu urme de incendiu și rare fragmente ceramice smălțuite, atribuite secolelor XVIII–XIX.

Camera 2

De formă dreptunghiulară, această pivniță păstra trei ziduri cu o grosime de 0,45 m, construite din cărămidă cu dimensiunile de $27 \times 16 \times 4,5$ cm, legate cu un mortar gălbui ce avea mult nisip în compoziție; latura scurtă avea 1,30 m, iar laturile lungi erau de 2,25 m. La înălțimea de 1,20 m față de plinta zidului, laturile lungi prezentau trei orificii cu diametrul de 6–7 cm. Podeaua beciului, din pământul bine bătătorit, se adâncea cu 0,25 m față de plinta zidului, care era lată de 0,90 m. La acest nivel, într-o umplutură cu grosimea de 0,20–0,30 m, au fost găsite o serie de materiale ce par să reprezinte marfa unui negustor. Pentru aceasta pledează numărul mare și diversitatea vaselor descoperite, dintre care unele sunt întregi sau au putut fi întregite. Dintre ele remarcăm recipientele de sticlă – circa 45 vase, dar și ceramica smălțuită – circa 200 de exemplare – ce acoperă o gamă variată de forme – ulcioare, farfurii, străchini, castroane etc.

Întregul depozit, conținând materiale specifice secolelor XVIII–XIX, a fost datat în prima jumătate a secolului XIX, cu ajutorul unei monede perforate, aflată printre vase: este vorba de o emisiune de la împăratul Francisc II (1792–1838) cu o valoare de 10 Kreutzer, bătută între anii 1809–1831, de monetăria de la Kremnitz sau, mai probabil, de la Aba-Iulia⁶.

După evacuarea acestui impresionant depozit, la nivelul podelei s-a conturat o groapă menajeră ce a fost suprapusă de zidul sudic al pivniței: ea avea un diametru de 1,50 m și cobora până la 4,10 m față de nivelul actual de călcare. Anterioritatea gropii față de beci, dovedită stratigrafic, nu a putut fi precizată în timp, deoarece materialul arheologic este limitat la câteva fragmente ceramice smălțuite din secolul XVIII, fără posibilități de restrângere a cronologiei.

Acum este momentul să facem și două precizări:

⁶ Moneda a fost identificată de colegele Ana Maria Velter și Katiușa Pârvan de la Muzeul Național de Istorie a României, cărora le mulțumesc și pe această cale.

1. Depozitul găsit pe podeaua din pivnița 2, reprezintă una din puținele descoperiri „in situ”, situație datorată faptului că doar în această zonă săpătura a putut cobori până la solul viu, în restul suprafeței cercetarea oprindu-se la o adâncime ce oscila între 1,50 m și 2,50 m, insuficientă pentru a evita nivelările din secolul XIX și intervențiile contemporane.
2. În aceste condiții este imposibil de precizat succesiunea cronologică a etapelor de locuire din acest perimetru, dar se poate presupune – pe baza câtorva fragmente ceramice smălțuite, provenind de la vase deschise cu decor incizat – că ea coboară până în secolul XVII.

Sugestivă pentru realitățile stratigrafice din zonă este situația gropii 2, surprinsă parțial pe profitul dinspre strada Șelimbăr: sub asfalt se află piatra de râu și nivelarea cu nisip pentru pavarea străzii; urmează o nivelare masivă ce atinge aproape un metru; groapa coboară până la 2,49 m față de nivelul actual al străzii, umplutura ei fiind formată numai din fragmente ceramice din secolul XIX.

Nivelarea masivă, cu numeroase urme de arsură, corespunde marelui incendiu de la 1847 care a mistuit două case mari și 22 de prăvălii din mahalaua Colței⁷.

Zidul transversal, identificat pe mijlocul suprafeței cercetate, pare să se fi prelungit până sub strada Șelimbăr: el a fost demantelat și distrus parțial de construcția unui cămin de apă și de traseul unor rețele de apă și canalizare. Zidul, cu o lățime de 0,60 m, s-a păstrat pe o înălțime de 3,07 m, fiind distrus puțin deasupra punctului de pornire al arcului de boltă. Construit din cărămidă cu dimensiunile de 27,5 × 13,5 × 4,5 cm, zidul prezintă spre interiorul încăperii doi pilaștri, având dimensiunile de 0,60 × 1,00 m; plinta zidului era lată de 0,20 m.

Camera 3

Această pivniță a rezultat din adosarea unui alt zid, aproximativ perpendicular, gros de 0,53 m și având înălțimea păstrată de doar 0,74 m, care compartimenta spațiul din partea estică, la exteriorul zidului cu pilaștri. Noul zid, construit cu un mortar gălbui, similar cu cel folosit la pivnița numărul 2, care sugerează o contemporaneitate între ele, ambele părând să aparțină – ținând seama de descoperirile din pivnița 2 – ultimei etape constructive, după care a fost ridicat imobilul care mai păstra pe frontispiciu anul 1848.

Pivnița 3, ocupa un spațiu ce viza și actuala stradă Șelimbăr: între – 1,32 și – 2,29 m (adâncimea la care săpătura a fost întreruptă) a fost surprins un strat gros cu puternice urme de incendiu, ce poate fi pus în legătură cu pârjolul din 1847, eveniment ce pare să fi pus capăt locuirii aici.

Camera 4

Spre vest, zidul cu cei doi pilaștri a fost compartimentat printr-un alt zid adosat, mai subțire (0,20–0,30 m), construit din cărămidă cu dimensiunile de 23 × 11,5 × 3 cm legată cu același mortar gălbui ca și la pivnițele 2 și 3. Aici diferă mărimea cărămidizilor folosite, fapt ce ar sugera un alt moment constructiv, desigur anterior celor două pivnițe, distruse de incendiul din 1847 și care ar putea fi plasat la sfârșitul secolului al XVIII-lea sau începutul secolului al XIX-lea; propunerea noastră de încadrare cronologică se bazează, în mod exclusiv, pe mărimea diferită a cărămidizilor, pe grosimea și traseul zidurilor amintite.

Materialul arheologic recoltat în acest spațiu este foarte sărac și provine dintr-o depunere deranjată de numeroase intervenții contemporane: de aici putem reține doar

⁷ *Ibidem*, p. 113.

câteva fragmente ceramice smălțuite, ce aparțin unor vase deschise – farfurii, străchini, castroane – datate larg în secolele XVIII–XIX.

Tot aici putem menționa și un fragment de brăară de sticlă de culoare albastră, cu secțiune triunghiulară și decorată cu nervuri orizontale în relief. Brăara reprezintă un tip caracteristic secolului al XIX-lea și este frecvent întâlnită pe teritoriul orașului București, fiind găsită în special în cadrul necropolelor⁸, dar săpăturile arheologice de salvare din ultimii ani au pus în evidență prezența acestora și în cadrul unor locuințe, cum este cazul de față. Brăările de sticlă sunt întâlnite și în cazul unor depozite de marfă ale unor negustori, așa cum pare să fie situația celor două fragmente, însă inedite de la hanul Stavropoleos⁹.

Încadrarea largă sugerată de materialul arheologic – secolele XVIII–XIX – ar putea fi restrânsă la secolul al XVIII-lea, dacă luăm în considerare și situațiile stratigrafice consemnate până acum. Oricum trebuie reținut că zidul cu pilastri aparține celui mai vechi moment constructiv ce a putut fi înregistrat în zona investigată și el poate fi plasat în secolul al XVIII-lea.

Ultima suprafață cercetată, o fâșie îngustă de 2,00 × 10,00 m, se află între fundațiile imobilului și strada Mavrogheni. Aici a fost dezvelită o suprafață ce a putut fi cercetată doar până la adâncime medie de 0,50 m, fiind reperate tronsoane de ziduri din cărămidă ce aparțin pivnițelor 5, 6, 7 și 8. Cel mai bine păstrate sunt două segmente de zid de la pivnița numărul 5, construite din cărămidă cu dimensiunile de 23,00 × 11,50 × 3 cm. Cărămizile sunt identice pentru zidul adosat de la pivnița numărul 4 și, pe baza acestei similitudini, construcția pivniței numărul 5 ar putea fi plasată tot în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Celelalte pivnițe, care aparțin unor momente constructive diferite, nu au putut fi cercetate din cauza spațiului foarte îngust și a intersectării zidurilor de cărămidă de către numeroasele cabluri și conducte de la rețeaua de apă, canalizate și electricitate.

Materialul ceramic recoltat din cercetările arheologice de salvare întreprinse pe strada Colței, nr. 8, este în cea mai mare parte în stare fragmentară.

Totuși s-au găsit și câteva vase întregi, iar altele oferă posibilitatea de a fi reconstituite.

Ceramica de la Colțea aparține din punct de vedere cronologic, în majoritate covârșitoare, primei jumătăți a secolului al XIX-lea. Câteva fragmente de farfurii au decorul realizat prin incizie, și descoperite într-o relație stratigrafică aparte, pot fi datate în a doua parte a veacului al XVII-lea. Ceramica descoperită la Colțea continuă formele specifice ale ceramicii de uz, smălțuită sau nesmălțuită, precum și tehnicile de modelare și decorare ale perioadei anterioare cu mențiunea că decorul va fi realizat aproape în totalitate cu smalt de diferite culori.

Într-o proporție mai mică s-au identificat și fragmente care au rezultat din diverse vase de porțelan și sticlă realizate în prestigioase manufacturi de obârșie orientală sau occidentală.

Menționăm și faptul că ceramica descoperită pe strada Colței, în general de uz comun, își găsește corespondența în numeroase descoperiri arheologice de pe raza municipiului București sau în colecții etnografice muzeale ori particulare. În acest sens, de referință sunt Muzeul Satului și Muzeul Țăranului Român din București.

⁸ Ingrid Poll, Gh. Măncu-Adameșteanu, *Brăări de sticlă descoperite pe raza orașului București*, M.I.M., XII, 1997, p. 23–30.

⁹ Pentru celelalte descoperiri de aici, vezi Gh. Măncu-Adameșteanu, Monica Mărgineanu Cârstoiu, Ingrid Poll, B. Constantinescu, *Hanul Stavropoleos (1724–1860)*, București, M.I.M., XIV, 2000, p. 5–48.

Ceramica smălțuită cu decor sgrafittat

S-au identificat mai multe fragmente de farfurii smălțuite cu decor aplicat care, cronologic, aparțin primei perioade a funcționării construcției, probabil secolul al XVIII-lea.

Farfuriile, vase plate, au corpul puțin adânc cu o buză care formează un unghi puternic obtuz cu peretelui vasului. Farfuria se sprijină pe un picior rotund, ușor profilat. Pasta ceramică de bună calitate, arsă oxidant are culoarea cărămiziu deschis.

La două dintre fragmente, decorul central este sub forma unui medalion rotund, Fig. 15 (A-B); 5 (I-D), iar altul sub formă de rozetă, Fig. 12 (A); 5 (B). Pereții farfuriilor până la buză sunt decorați în interior cu diferite motive incizate (florale, striuri, fascicule de linii, cercuri concentrice, spirale, triunghiuri cu baza spre medalionul central umplute cu striuri sau valuri).

Nuanțele de smalt cuprind galbenul deschis și închis, verdele crud, ocru, maro, roșu englez, Fig. 12 (B); 5 (D); 8 (E).

Oala cu toartă

Fragmentele de oală descoperite reprezintă circa zece procente din totalul ceramicii recoltate. Oalele sunt de diferite dimensiuni și se caracterizează prin faptul că au diametrul gurii mai mare decât cel al fundului și umerii puternic rotunjiți, Fig. 6 (A-B-C-D). Torțile late, ușor supraînălțate sau îndoite aproape în unghi drept, se prind sub muchea buzei sau chiar de buză și sub zona maximă de arcuire a peretelui vasului, Fig. 6 (E-F-G-H); 4 (A-B-C); 10 (C-D-H). În general lățimea torților crește odată cu mărirea vasului, Fig. 6 (H). Buzele oalelor sunt scurte, mai mult sau mai puțin evazate spre exterior. Decorul este realizat în cele mai multe cazuri în partea superioară a corpului vasului sub forma de una-trei șanțuri paralele trasate cu bețișorul în pastă crudă. Smaltul de culoare predominant maro, verde închis și oliv acoperă buzele și interiorul vaselor. Oalele pot fi acoperite și în exterior cu smalt stropit cu pete de culoare dar în cele mai numeroase cazuri se păstrează culoarea pastei arsă oxidant.

Ulcioarele

Sunt vase de diferite dimensiuni cu o înălțime în cazul ceramicii de la Colțea între 58 și 360 mm, întrebuințate mai ales în transportul și păstrarea lichidelor, în special a apei. Sunt bine reprezentate cantitativ.

Astfel, au putut fi restaurate două vase de diferite dimensiuni, Fig. 16 (C-D). Ulcioarele au un fund plat, puțin profilat, pe care se ridică corpul bombat al vasului.

Gura ulcioarelor este egală sau puțin mai mare decât diametrul fundului, iar buzele sunt ușor arcuite spre exterior. Torțile sunt plate cu muchiile rotunjite și se prind sub muchea buzei și sub zona de maximă arcuire a peretelui vasului.

Ulcioarele smălțuite predomină în culorile maro, verde deschis și cărămiziu. Uneori buza rotundă a vaselor are un orificiu pentru a ușura scurgerea apei în formă de cioc de rață, Fig. 2 (D-E-F-G); 3 (C-D-E); 9 (A-B-C-D); 10 (A-B-E-F); 12 J.

Farfuriile

Au fost descoperite numeroase fragmente ceramice, vase întregi sau întregibile. Farfuriile sunt forme de vas întinse cu pereți oblici și cu buza mai mult sau mai puțin evazată spre exterior. Pasta ceramică este de calitate bună, arsă oxidant. După rolul pe care îl îndeplinesc în gospodărie, putem să le diferențiem în două categorii: farfurii întinse și farfurii adânci, Fig. 17 (A-B); 18 (A-B-C).

Farfuriile adânci sunt mai încăpătoare și au în majoritatea cazurilor buzele drepte.

În realitate farfuriile adânci au preluat funcționalitatea strachinei, care, în perioada istorică anterioară a fost bine reprezentată statistic.

Farfuriile sunt smălțuite pe toată partea interioară iar pe suprafața exterioară doar pe suprafața buzei.

Există și o excepție în care farfuria a fost smălțuită și în exterior dar cele două găuri practicate în perețele vasului o trece dintr-o categorie funcțională în una de decor, Fig. 4 (L); 11 (A).

Culorile smălțului și decorul farfuriilor sunt foarte diversificate. Astfel, pe fundul interior al farfuriei se găsește un decor central sub formă de rozetă. Motivul care poate fi floral, geometric (spirale, linii concentrice, dungi de culoare) se continuă în jurul său și pe pereți până la buza farfuriei cu pete de culoare sau diferite modele după simțul artistic sau de inspirație al meșterului olar.

Uneori farfuriile adânci sunt lipsite de decor preferându-se aplicarea unui strat omogen de smălț, cel mai adesea de culoare verde oliv.

Ca dimensiuni, farfuriile diferă de la cele uzuale cu un diametru la buze de 210–220 mm până la cele cu destinație anume (în general pentru copii sau prepararea hranei) care au 140–160 mm, Fig. 1 (A–B); 5 (A–C–E); 8 (A–B–C–D–E–F–G–H–I–J); 9 (E–H–I–J–K); 11 (B–C–D–E); 12 (C); 13 (A–B–C–D–E); 14 (A–B–C–D–E–H–I); 15 (E–H–I).

Castroanele

Sunt vase care au în majoritatea cazurilor fundul cu muchea profilată la bază, pereții drepți sau puțin arcuiți, buzele scurte ușor răsfrânte spre exterior.

Muchea profilată a fundului castronului lipsește numai în mod excepțional. Castroanele sunt decorate în interior și pe buze iar motivele și nuanțele coloristice sunt asemănătoare celor de pe farfurii.

Dimensiunile caastroanelor diferă de la cele pentru copii cu diametrul la buze de 51 mm până la cele foarte mari cu diametrul de 250–260 mm. În general, caastroanele standard au 170 până la 200 mm diametru la gură și o înălțime a vasului între 58 și 85 mm, Fig. 1 (C–D); 2 (A–B–C); 4 (K); 17 (C); 18 (D).

Cana

A fost descoperită o piesă intactă Fig. 16 (A); 3 (A) și fragmente ceramice reîntregibile de același tip.

Cana de formă cilindrică, lucrată dintr-o pastă fină arsă oxidant, are diametrul exterior de 72 mm și buzele ușor arcuite spre exterior. Înălțimea piesei este de 78 mm. Ea se sprijină pe un picior înalt de 8 mm, rotund, cu un diametru de 45 mm.

Toarta este prinsă sub buza vasului și puțin deasupra fundului.

Decorul este realizat atât interior cât și exterior prin pete de culoare ce se întrepătrund. Predomină cafeniul, galbenul pai, alb murdar, verde deschis.

Ceașca

Face parte din familia cănilor, deci a vaselor mici pentru băut apă. Dintre fragmentele recoltate a putut fi reîntregită o piesă, Fig. 16 (B); 3 (B).

Ceașca are formă bombată cu diametrul la gură (87 mm) mai mic cu 5 mm față de pânțec. Se sprijină pe un picior rotund, înalt de 5 mm. Toarta este supraînălțată și ovală în secțiune.

Decorul este realizat printr-o șanțuire pe două registre, realizat cu bețișorul înaintea de ardere, peste care s-a așezat un smălț galben deschis, întrepătruns de pete cafenii și maro deschis. În interior ceașca este smălțuită într-un galben închis.

Tigăile

În multitudinea fragmentelor ceramice descoperite la Colțea sunt slab reprezentate. Ele se materializează prin două cioburi – picioare de la o tigaie cu coadă cu trei picioare, executată dintr-o pastă ceramică de bună calitate, arsă puternic oxidant. Este o formă de vas tronconic cu diametrul gurii mai mare decât al bazei. Marginea buzei este scurtă și teșită orizontal.

Tigaia de la Colțea este acoperită pe suprafața interioară cu smalț verde închis. Picioarele tigăii sunt ușor evazate spre exterior, Fig. 7 (G); 12 (E).

Capacele

Capacele pentru oale sunt reprezentate prin foarte puține fragmente ceramice. Cele recoltate sunt lucrate dintr-o pastă de bună calitate, bine arse în cuptor. Nu au decor iar butonul de prindere are diametrul de 38 mm. Culoarea capacelor este cea de grenă nearsă, Fig. 7 (F).

Ceramica ornamentală

Este reprezentată de patru fragmente clasice de cahlă placă pentru sobă. Trei dintre ele sunt nesmălțuite dar decorate cu motive florale în relief, Fig. 12 (D–H); 4 (E–F); 5 (F). Cahla smălțuită are ca decor un amestec de motive florale și geometrice pe un fond verde închis, Fig. 15 (D); 5 (G).

Pasta din care sunt confecționate cahlele conține mici fragmente de mică și nisip cu granulație mijlocie.

Pipele

Însoțesc aproape fără excepție orice cercetare arheologică de ev mediu sau modernă.

Au forme, modele, culori și dimensiuni care aparțin efectiv fanteziei meșterului olar. Astfel, focarul poate fi sub forma unui coș Fig. 7 (B), aproape plat Fig. 7 (A), romboidat Fig. 7 (E), iar culorile de la roșu Fig. 7 (A) la alb murdar Fig. 7 (D–C).

Sfeșnice

Au fost recoltate cinci fragmente și un suport de lumânare intact, Fig. 3 (F), Fig. 19 (E).

Pasta ceramică de calitate bună, arsă oxidant are culoarea cărămidă. Sfeșnicul este compus dintr-un corp tronconic cu înălțime variabilă (cel mai înalt are 60 mm), gol în interior, pe care se sprijină un suport în forma unei tipsii rotunde cu marginile îngroșate și fin ridicate vertical (circa 6–10 mm) cu diametre între 83 și 99 mm.

Rolul tipsiei este de a prelua ceara scursă în urma arderii. Tipsia se înalță vertical printr-un cilindru uneori ușor bombat la mijloc, cu înălțimi variabile (36 până la 110 mm) în care era fixată lumânarea. Diametrul la gură a lăcașului pentru lumânări (în cazul fragmentelor analizate 21–23 mm) era ales de meșteri în funcție de grosimea lumânărilor pentru care era destinat sfeșnicul.

Toarta arcuită se fixează în partea superioară a corpului tronconic și sub baza suportului tipsiei.

Sfeșnicele erau decorate cu angobă albă și cu pete de smalț verde, sau în totalitate galben cadmiu, cu dungă de verde deschis la partea superioară a lăcașului pentru lumânări.

Suportul pentru lumânări are forma unei farfurii așezate cu fața în jos pe un picior rotund, plat cu înălțimea de 4 mm și diametrul de 41 mm.

Orificiul pentru fixarea lumânării cu un diametru de 15 mm era practicat direct pe fundul farfuriei. Pasta de bună calitate a fost acoperită cu un smalț de culoare verde oliv, Fig. 19 (A–B–C–D); Fig. 3 (G–H–I–J).

Pușculițe

Au formă sferică și se sprijină pe un fund plat, ușor profilat.

S-au descoperit mai multe fragmente din care s-a putut reconstitui parțial o piesă.

Pușculițele de culoare brună au corpul cu o dungă de angobă albă. Gura este sub forma unei creștături făcută în pastă crudă înaintea arderii, Fig. 19 (F–G).

Vase de sticlă

Descoperite provin în exclusivitate din depozitul găsit în pivnița nr. 2: au putut fi identificate 47 de recipiente de forme și culori diferite, dintre care au fost investigate 20.

Majoritatea sunt lucrate dintr-o sticlă albă transparentă (nr. 2, 3, 6, 9, 14, 21, 31, 35, 36, 40, 43, 44), care uneori are o peliculă incizată (nr. 10–13, 24, 26, 28, 30, 32, 33, 39, 40, 45); mai puține sunt de culoare verde kaki, transparentă (nr. 7, 16, 23, 27, 29) sau dintr-o sticlă verde deschis lăptoasă, ce prezintă depuneri (nr. 17–19, 22, 25, 42). Ultimul grup, format numai din trei picioare de pahare și o toartă de cană, are o culoare roz-lila transparentă (nr. 4, 34, 47, A).

Formele sunt diferite și includ vase închise, de culoare albă, de dimensiuni mari: înălțimea 25 cm – de formă paralelipipedică (nr. 2 și 3) sau un vas de culoare verde lăptos, de formă cilindrică (nr. 40), identic cu un recipient descoperit tot în București și datat la sfârșitul secolului al XVIII-lea¹⁰.

Majoritatea ilustrează tipul de vas cilindric, cu buza rotunjită, lucrat din sticlă de culoare verde kaki (nr. 2, 16–17) sau paharele cu picior, care sunt realizate din toate tipurile de sticlă cunoscute la Colțea (nr. 6, 11–14). Remarcăm și vasele cu toartă – cum ar fi cana, formă atestată printr-un vas aproape întreg (nr. 21) sau de numeroase toarte simple (nr. 33–35, 37) sau decorate cu nervuri în relief (nr. 36–38).

Cele mai multe analogii ni le oferă un alt depozit, recuperat de la Hanul Stavropoleos, care a fost datat tot în prima jumătate a secolului al XIX-lea¹¹.

Fragmentele de sticlă analizate aparțin categoriei de sticle silico-calco-potasice. Având în vedere conținutul de silice și al impurităților aduse de aceasta, este foarte posibil ca vasele să provină din aceeași sursă. În funcție de destinația vaselor, rețeta acestora diferă. La anumite sticle (nr. 1, 4, 13, 14, A), pentru eliminarea culorilor nedorite provocate de impurități s-a adăugat oxid de mangan ce a dat sticlei fie transparență, fie o culoare roz-violet sau arsen (nr. 10, 11, 12, 14). Adaosul de oxid de staniu a dat în anumite cazuri (nr. 17, 18, 32, 33) un aspect lăptos sticlei.

Sticlele cu tentă verzuie (16, 23) sau vernil-deschis (17, 18, 25) își datorează culoarea impurităților pe bază de oxizi de fier. La unele vase, sticla prezintă o suprafață matizată sau acoperită cu o peliculă albă-sidefată, cu irizații, datorată straturilor de silice hidratată. Din cauza umezelii din mediul în care au stat (în cazul de față, vasele au zăcut în pământ), au avut loc solubilizări ce au provocat dezcalcinizarea, migrarea sărurilor la suprafață și depunerea lor în straturi fine ce au dus (la trecerea obiectului dintr-un sol umed în condiții uscate) la eflorescența cu aspectul irizat și exfoliere.

¹⁰ Bucureștii de odinioară în lumina săpăturilor arheologice, Ed. Științifică, București 1959, p. 183, pl. CXVI/13.

¹¹ Gh. Mănușu-Adameșteanu, Monica Mărgineanu Cârstoiu, Ingrid Poll, B. Constantinescu, *op. cit.*, p. 42–43, fig. 29–32.

¹² *Ibidem*, p. 42, fig. 33.

Vasele analizate aici își găsesc corespondent în lotul vaselor de sticlă descoperite la hanul Stravropoleos¹² și aparțin aceleiași perioade (prima jumătate a sec. 19). Asemănările privesc atât compoziția chimică cât și forma acestora (vezi nr. 4, 5, 13 și 15 din lotul vaselor de la Hanul Stavropoleos).

SUMMARY

Archaeological Salvation Diggings in Bucharest: Colței Street no 8 (18th – 19th c.)

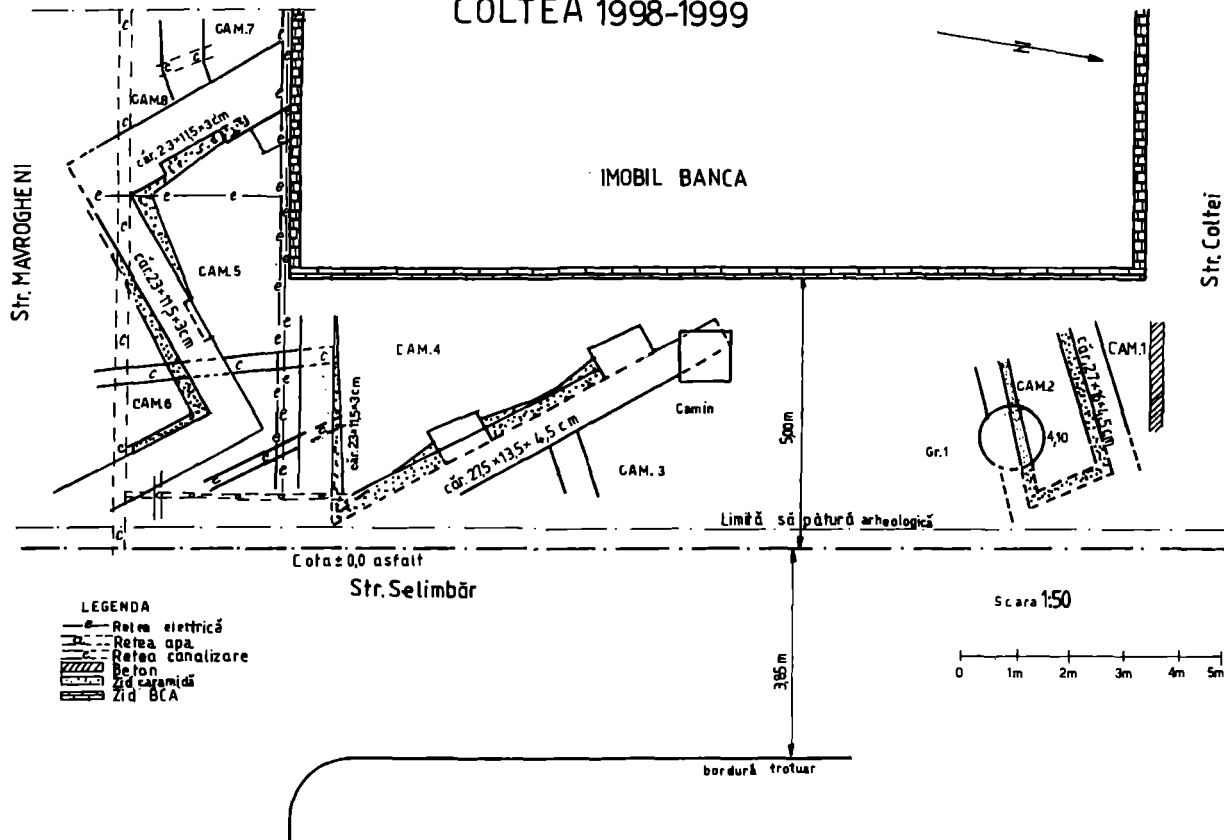
In the course of the archaeological preservation diggings on the Colței street, in 1999, we discovered the brick walls of eight cellars: the mortar, the different size of the bricks, the thickness and the walls direction shows different construction phases, placed from the 18th century till the 1847 fire. The very scanty archaeological material discovered there, is composed of ceramics sherds dated in the 17th – 19th c., excepting the cellar no 2 where we discovered a storage room with more than 200 ceramic and glass vessels dated by means of a coin from the Emperor Francisc II. By means of the composition analysis, we point out that the glasswares belong to the silico-calco-potassium class and have a common source. We established similitudes with some vessels discovered in another storage room of the same period, discovered at the Stavropoleos Inn. (I.P.)

Lista ilustrațiilor

- Pl. I. Planul săpăturilor din str. Colței, nr. 8.
 Pl. II A. Pivnița nr. 2 și groapa 1; B. Zid din secolul XVIII, cu pilaștri; C. Detaliu cu unul din pilaștri; D. Pivnițele 3 și 4; E.-F. Aspectele din timpul săpăturilor paralele cu str. Mavrogheni.
 Fig. 1 Groapă. Farfurii adânci (A-B); Castroane (C-D)
 Fig. 2 Groapă. Castroane (A-B-C); Ulcele (D-E-F-G); Pușculițe (H-I)
 Fig. 3 Groapă. Căni (A-B); Ulcele (C-D-E); Suport pentru lumânare (F); Sfeșnice (G-H-I-J)
 Fig. 4 Camera 1. Toartă de oală (A-B-C); Ulcele (H-I); Farfurie adâncă (J); Castron (K); Farfurie ornamentală (L)
 Fig. 5 Camera 3. Farfurii sgrafittate (B-D-H); Farfurii smălțuite (A-C-E); Cahlă (F); Camera 4. Cahlă (G); Farfurii sgrafittate (I-J)
 Fig. 6 Camera 1. Oale (A-B-C-D); Toartă de oală (E-F-G-H)
 Fig. 7 Camera 1. Pipe (A-B-C-D-E); Capac (F); Picior de tigaie (G); Toartă de oală (H)
 Fig. 8 Camera 1. Farfurii. Modele de smalț (A-B-C-D-F-G-H-I-J); Sgrafittate (E)
 Fig. 9 Camera 2. Ulcele (A-B-C-D); Farfurii. Modele de smalț (E-H-I-J-K)
 Fig. 10 Camera 2. Ulcele (A-B); Toartă de oale (C-D-H); Toarte de ulcele pentru păstrat apa (E-F); Farfurie (I)
 Fig. 11 Camera 2. Farfurie ornamentală (A); Farfurii (B-C-D-E)
 Fig. 12 Camera 3. Farfurii sgrafittate (A-B); Farfurie smălțuită (C); Picior de tigaie (E); Cahlă (D-H); groapă. Oală (I); Ulcea (J)
 Fig. 13 Camera 3. Farfurie adâncă (A); Farfurii (B-C-D-E)
 Fig. 14 Camera 4. Farfurii. Modele de smalț și decor (A-B-C-D-E-H-I)
 Fig. 15 Camera 4. Farfurii sgrafittate (A-B); Cahlă (D); Farfurii (E-H-I); căniță (C)
 Fig. 16 Groapă. Cană (A); Ceașcă (B); Ulcele (C-D)
 Fig. 17 Groapă. Farfurii adânci (A-B); Castron (C)
 Fig. 18 Groapă. Farfurii adânci (A-B-C); Castron cu urechiușe de prindere (D)
 Fig. 19 Groapă. Sfeșnice (A-B-C-D); Suport pentru lumânare (E); Pușculițe (F-G)
 Fig. 20-23 Vase de sticlă din camera 2.
 Fig. 24 Tabel cu rezultatele analizelor prin activare și fluorescență, efectuate asupra unor vase din camera 2.

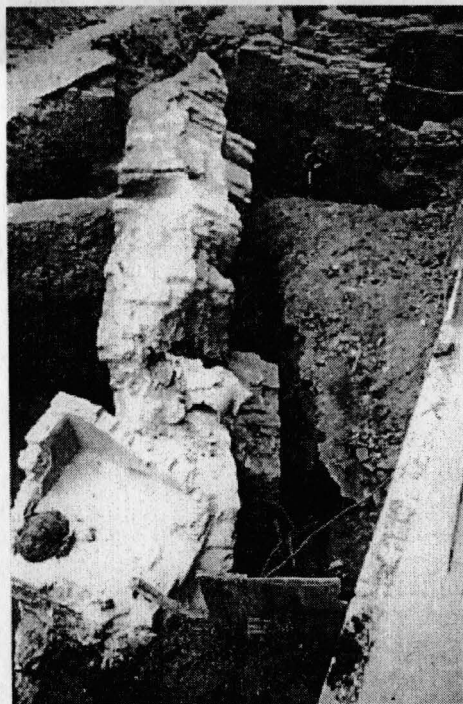
Fotografii: Oana Cohn
 Vlad Coliță

COLTEA 1998-1999

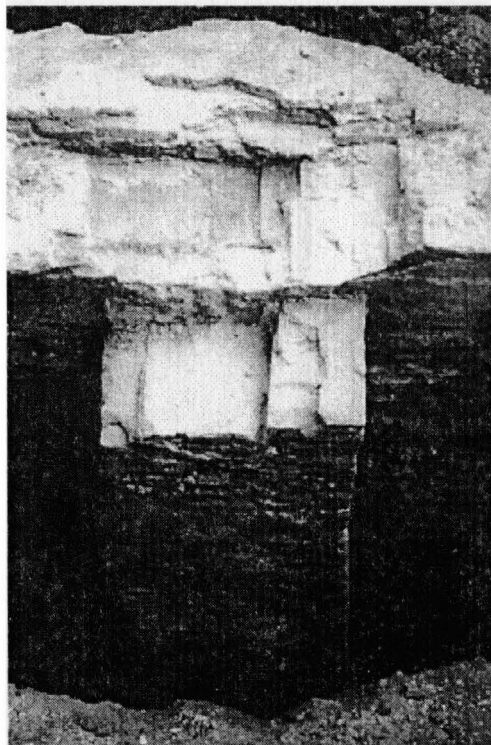

Pl. 1. Planul săpăturilor din str. Coltea, nr. 8.

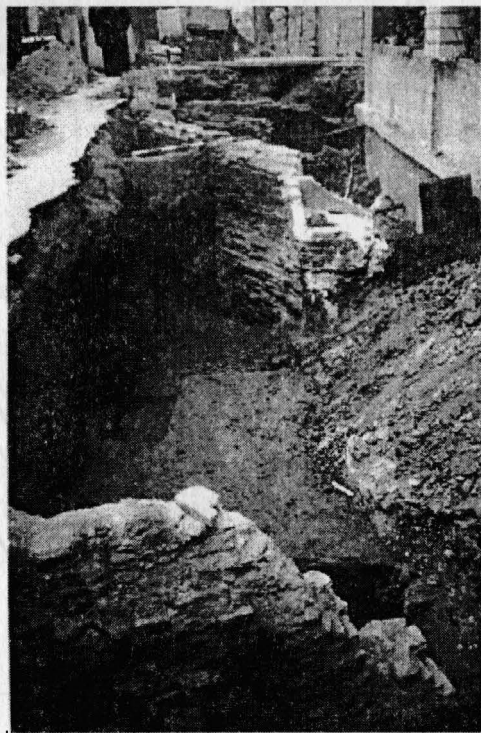
Pl. II A. Pivnița nr. 2 și groapa 1

Pl. II B. Zid din secolul XVIII, cu pilaștri

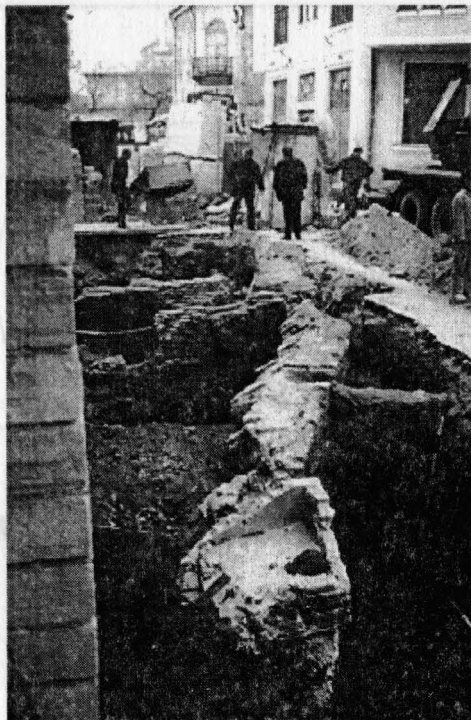

Pl. II C. Detaliu cu unul din pilaștri

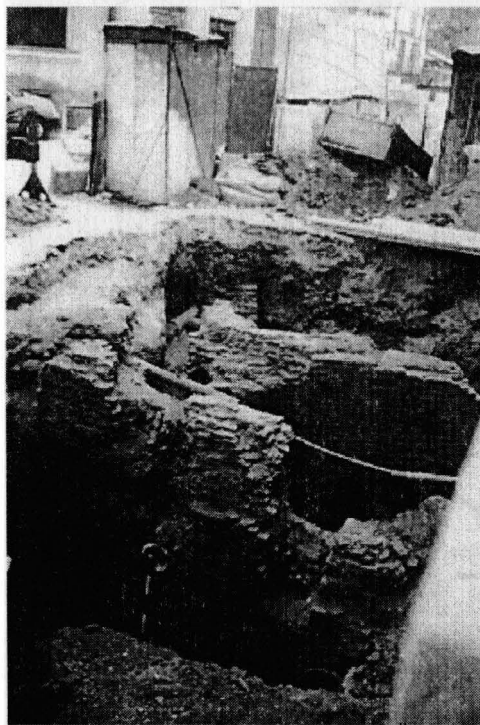

Pl. II D. Pivnitele 3 și 4

D

Pl. II D. Pivnițele 3 și 4 E.-F. Aspectele din timpul săpăturilor paralele cu str. Mavrogheni.

E-F

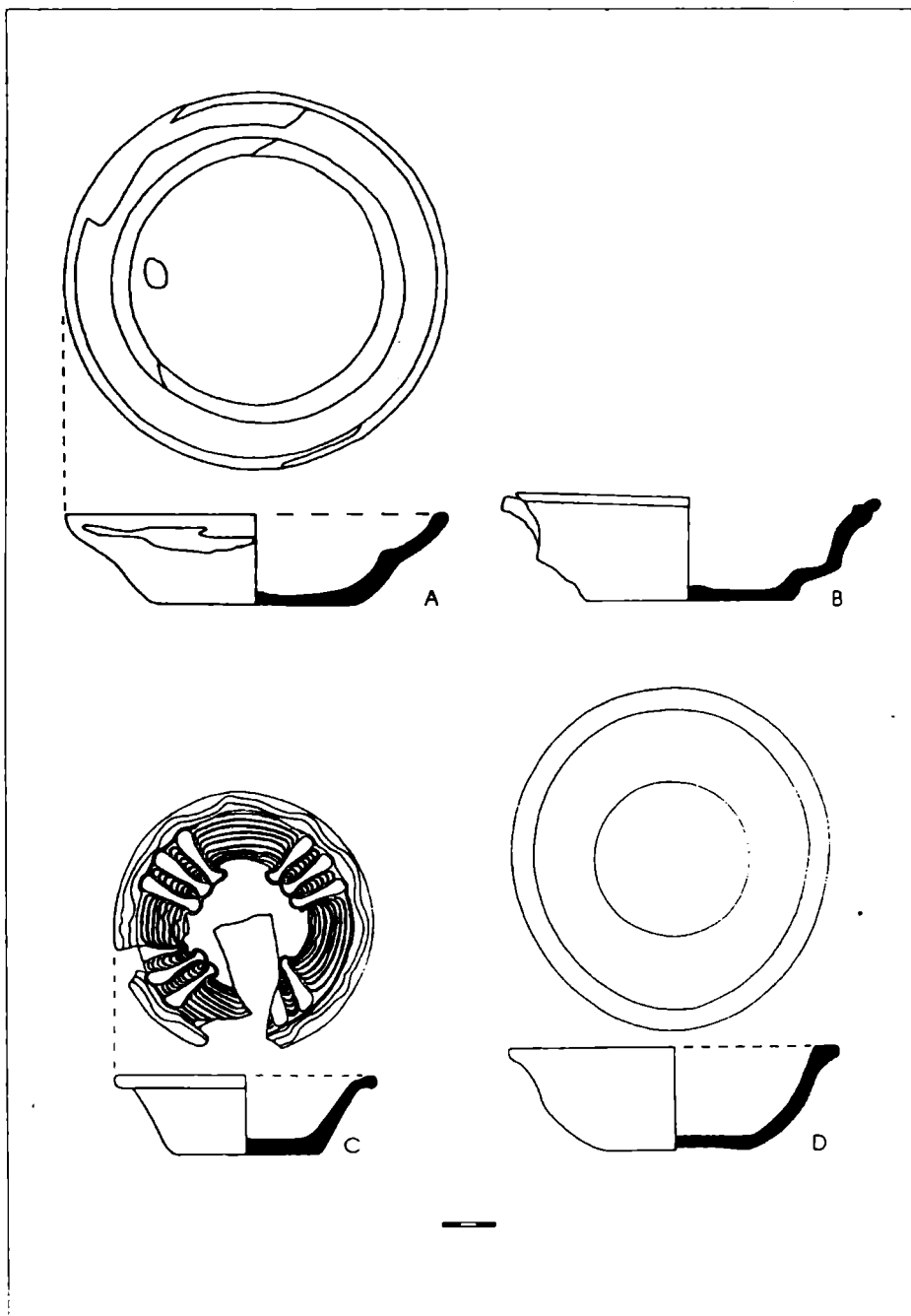

Fig. 1 Groapă. Farfurii adânci (A-B); Castroane (C-D)
www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

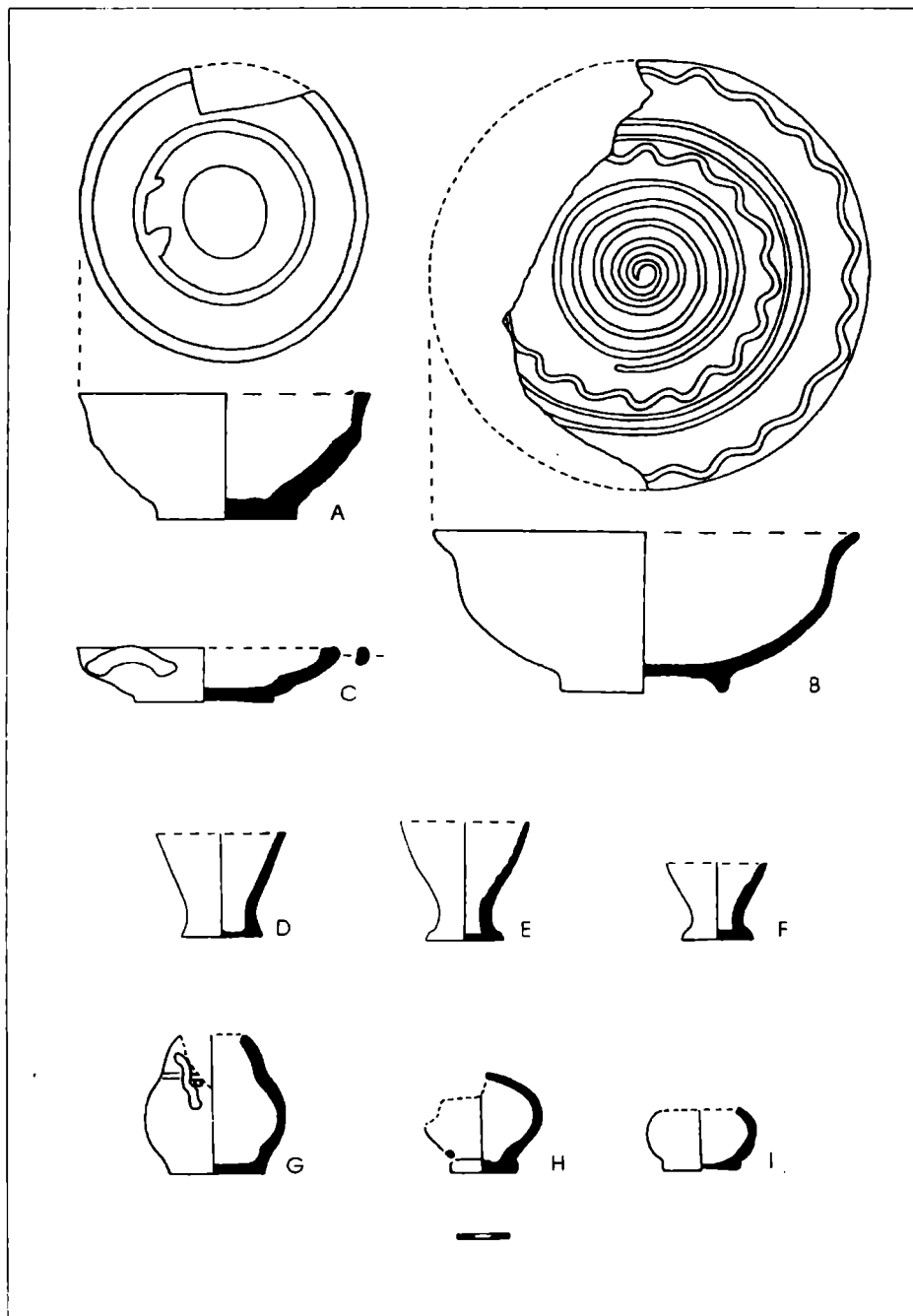

Fig. 2 Groapă. Castroane (A-B-C); Ulcele (D-E-F-G); Pușculițe (H-I)

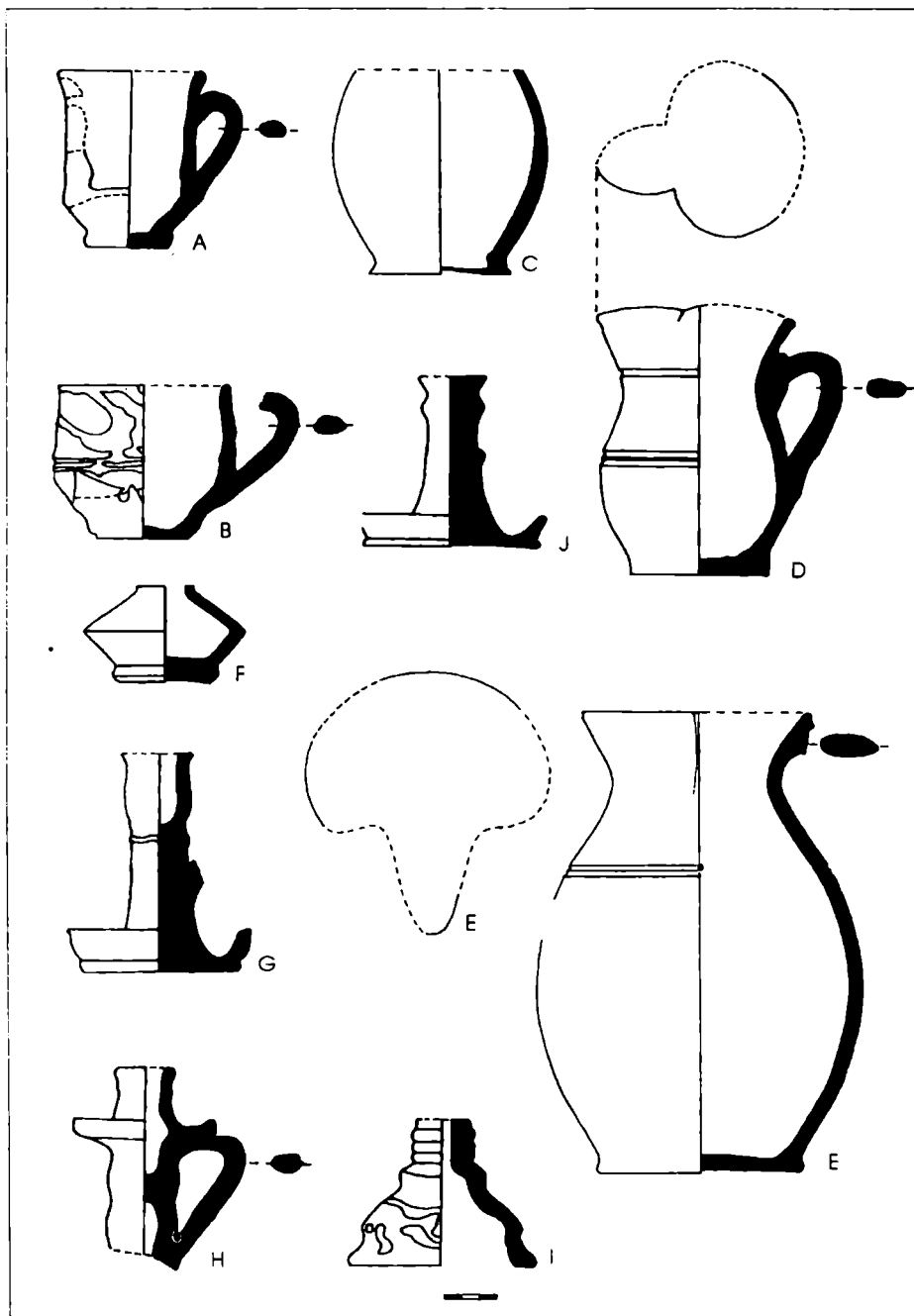

Fig. 3 Groapă. Căni (A–B); Ulcele (C–D–E); Suport pentru lumânare (F); Sfeșnice (G–H–I–J)

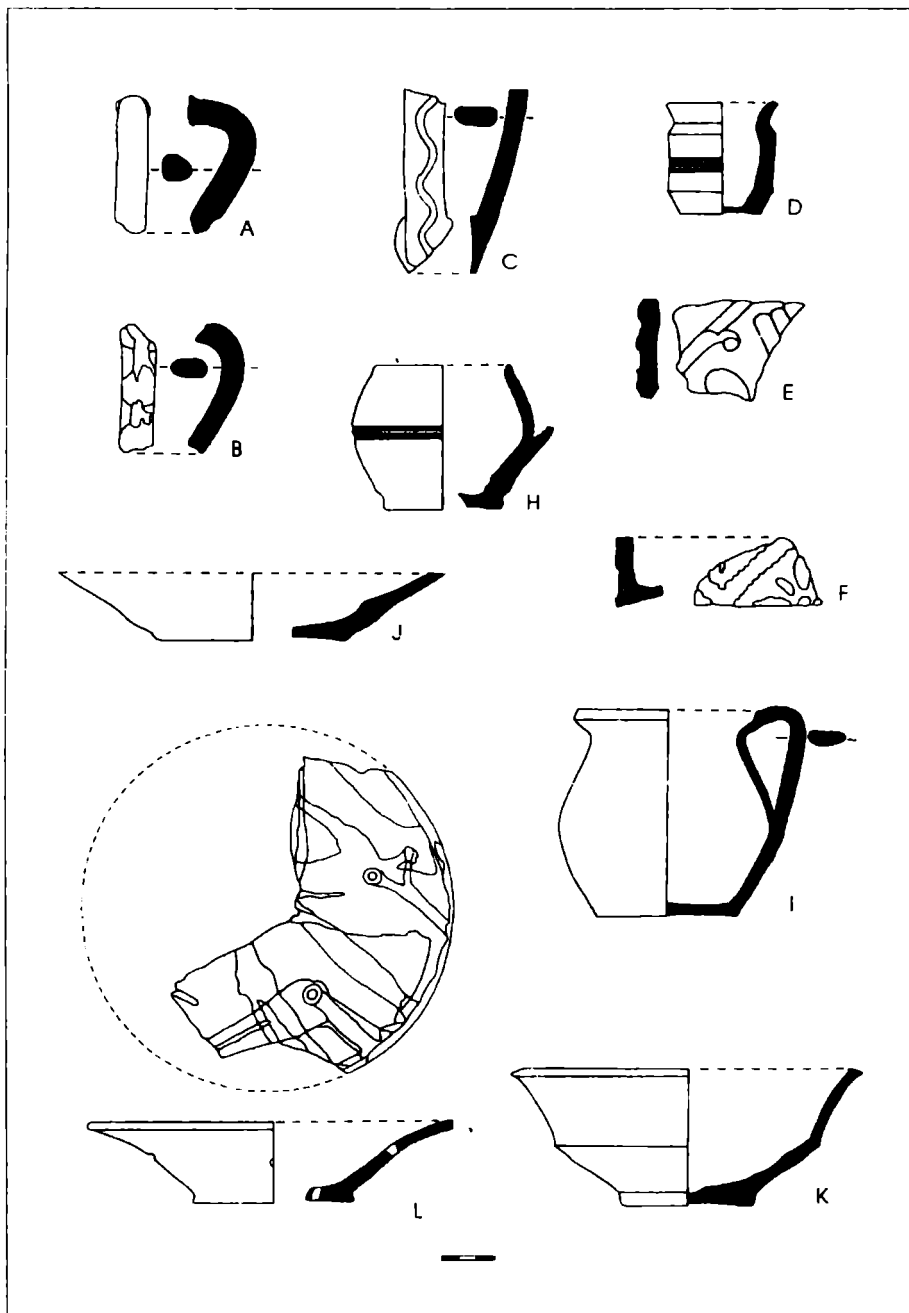

Fig. 4 Camera 1. Toartă de oală (A-B-C); Ulcele (H-I); Farfurie adâncă (J); Castron (K); Farfurie ornamentală (L)

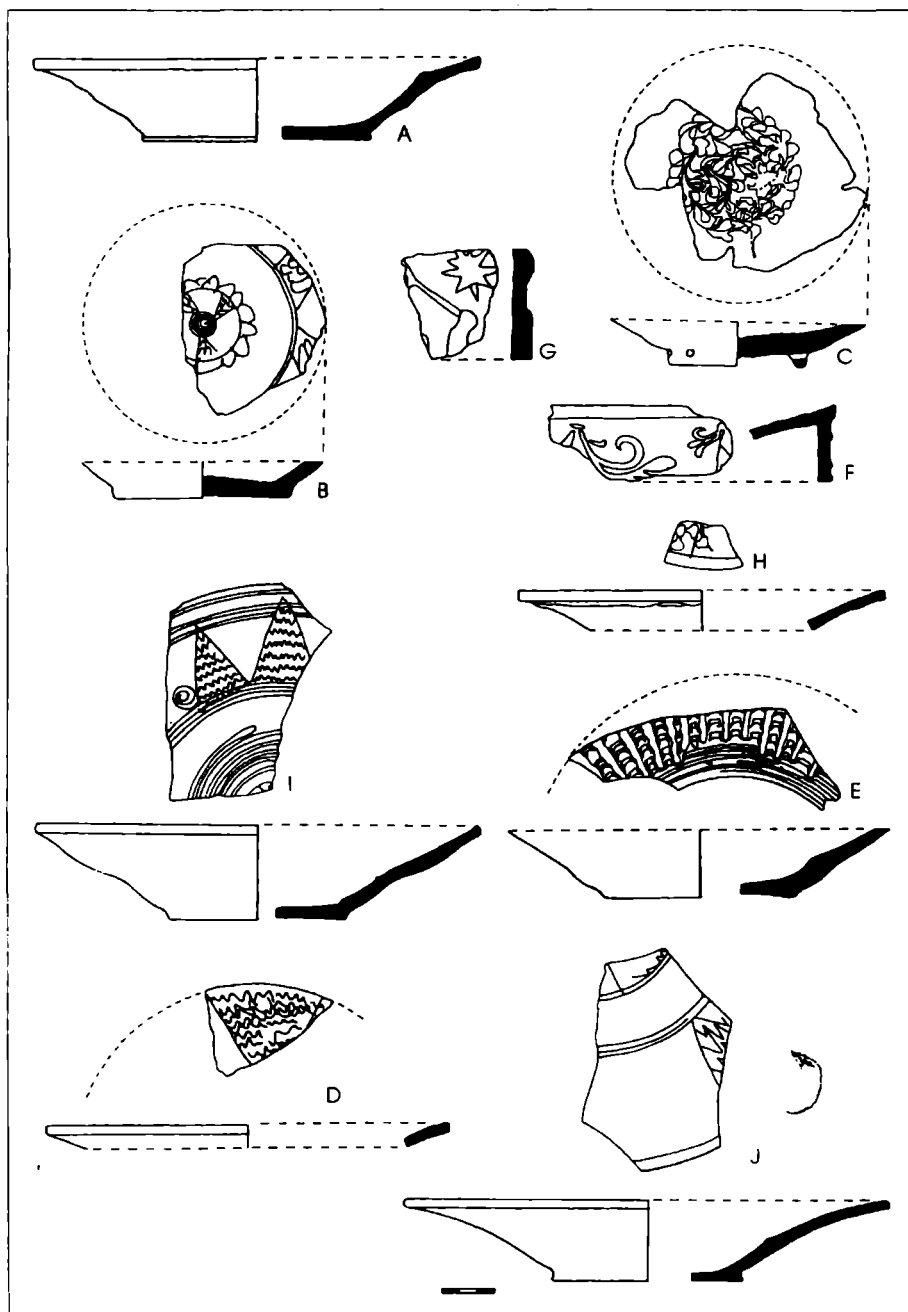

Fig. 5 Camera 3. Farfurii sgrafittate (B–D–H); Farfurii smălțuite (A–C–E); Cahlă (F); Camera 4. Cahlă (G); Farfurii sgrafittate (I–J).

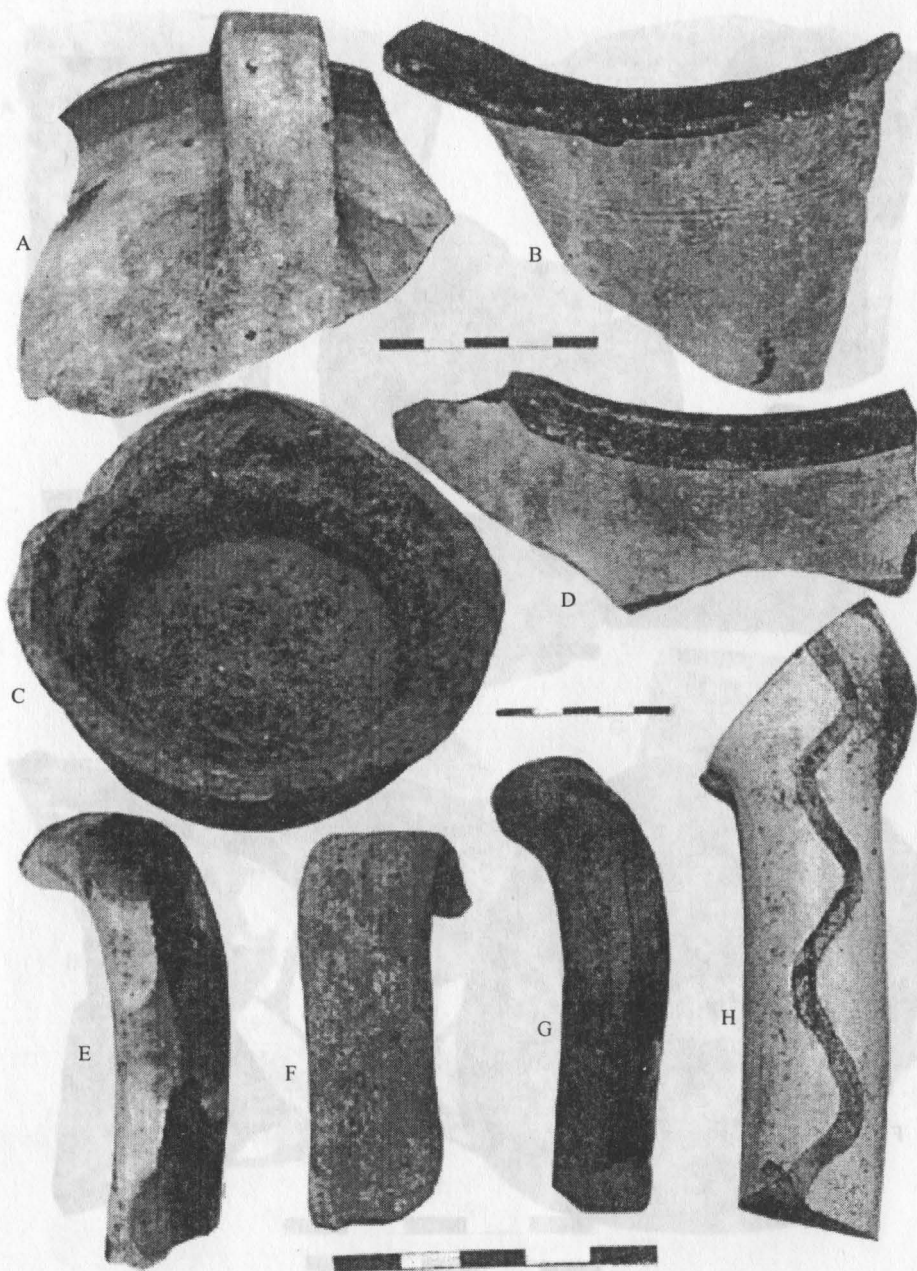

Fig. 6 Camera 1. Oale (A-B-C-D); Toartă de oală (E-F-G-H)

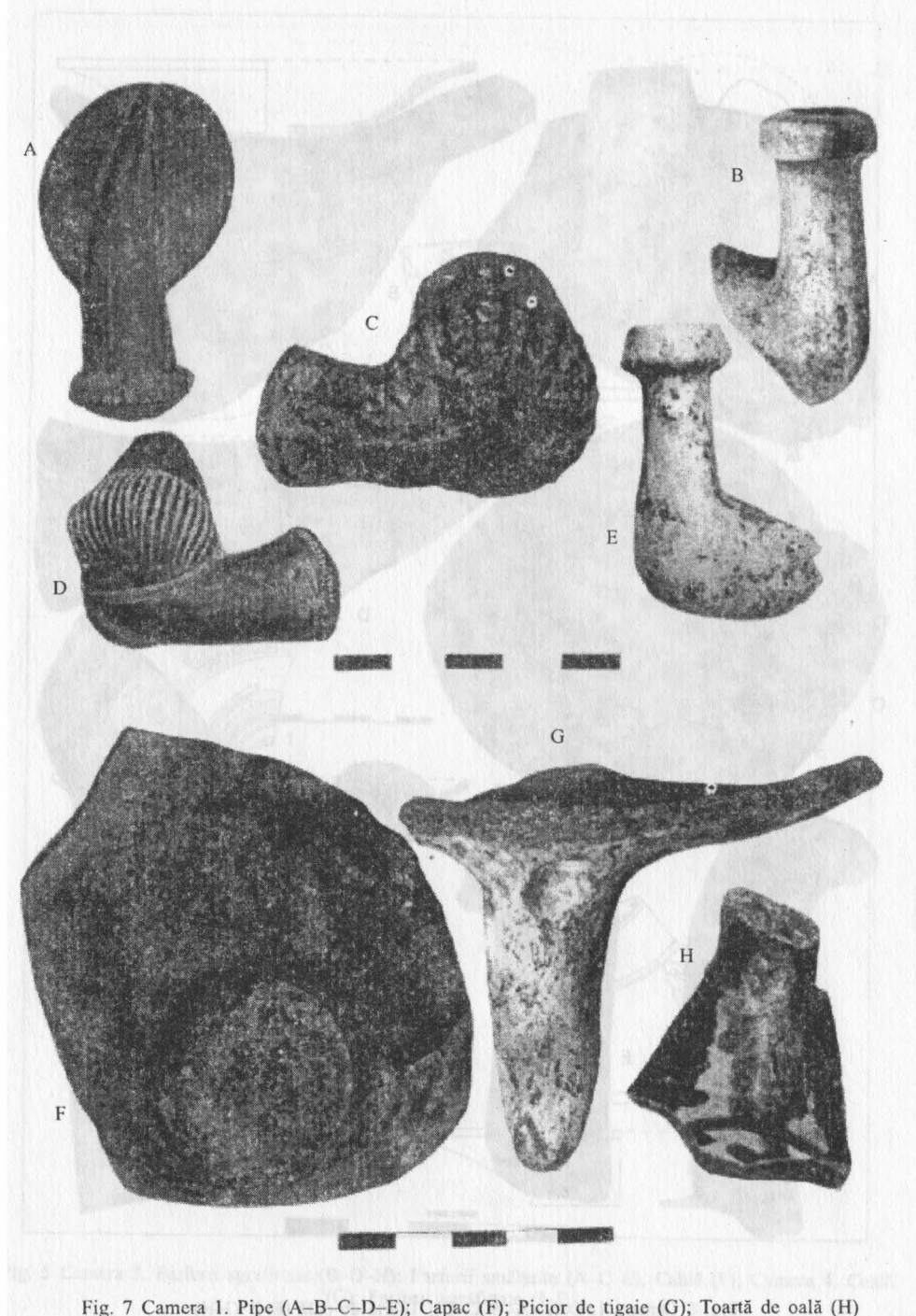

Fig. 7 Camera 1. Pipe (A–B–C–D–E); Capac (F); Picior de tigaie (G); Toartă de oală (H)

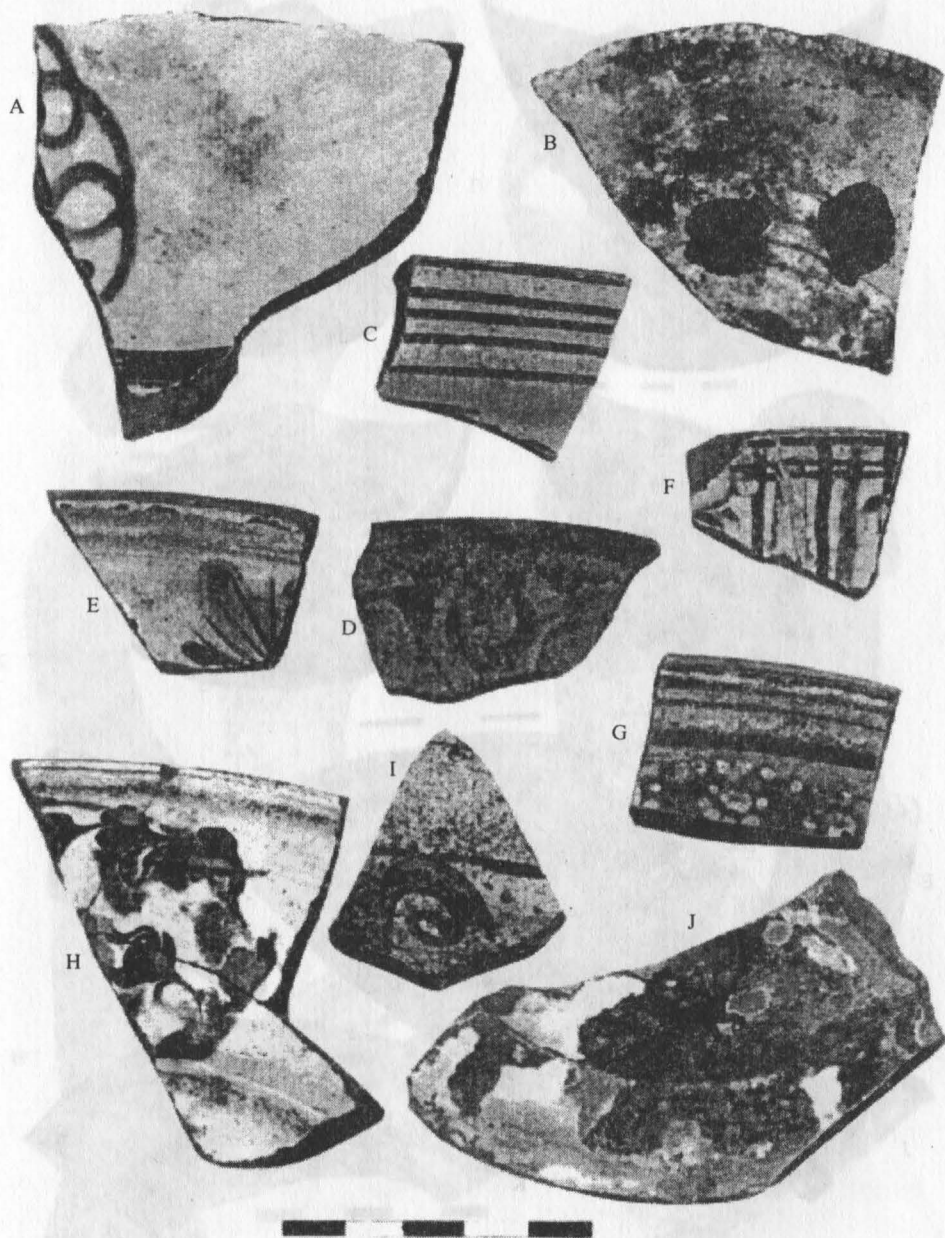

Fig. 8 Camera 1. Farfurii. Modele de smalt (A-B-C-D-F-G-H-I-J); Sgraffitate (E)

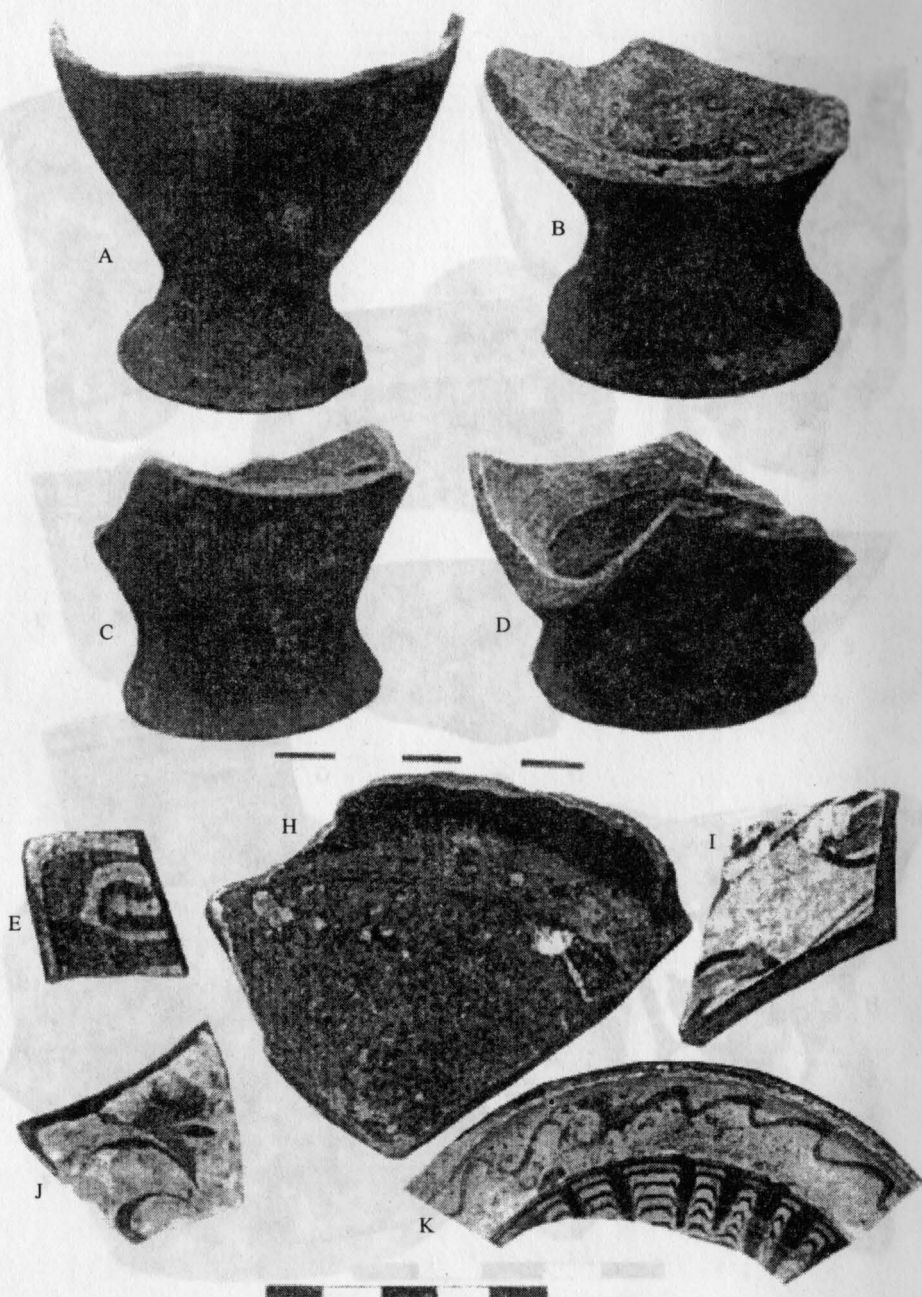

Fig. 9 Camera 2. Ulcele (A–B–C–D); Farfurii. Modele de smalt (E–H–I–J–K)

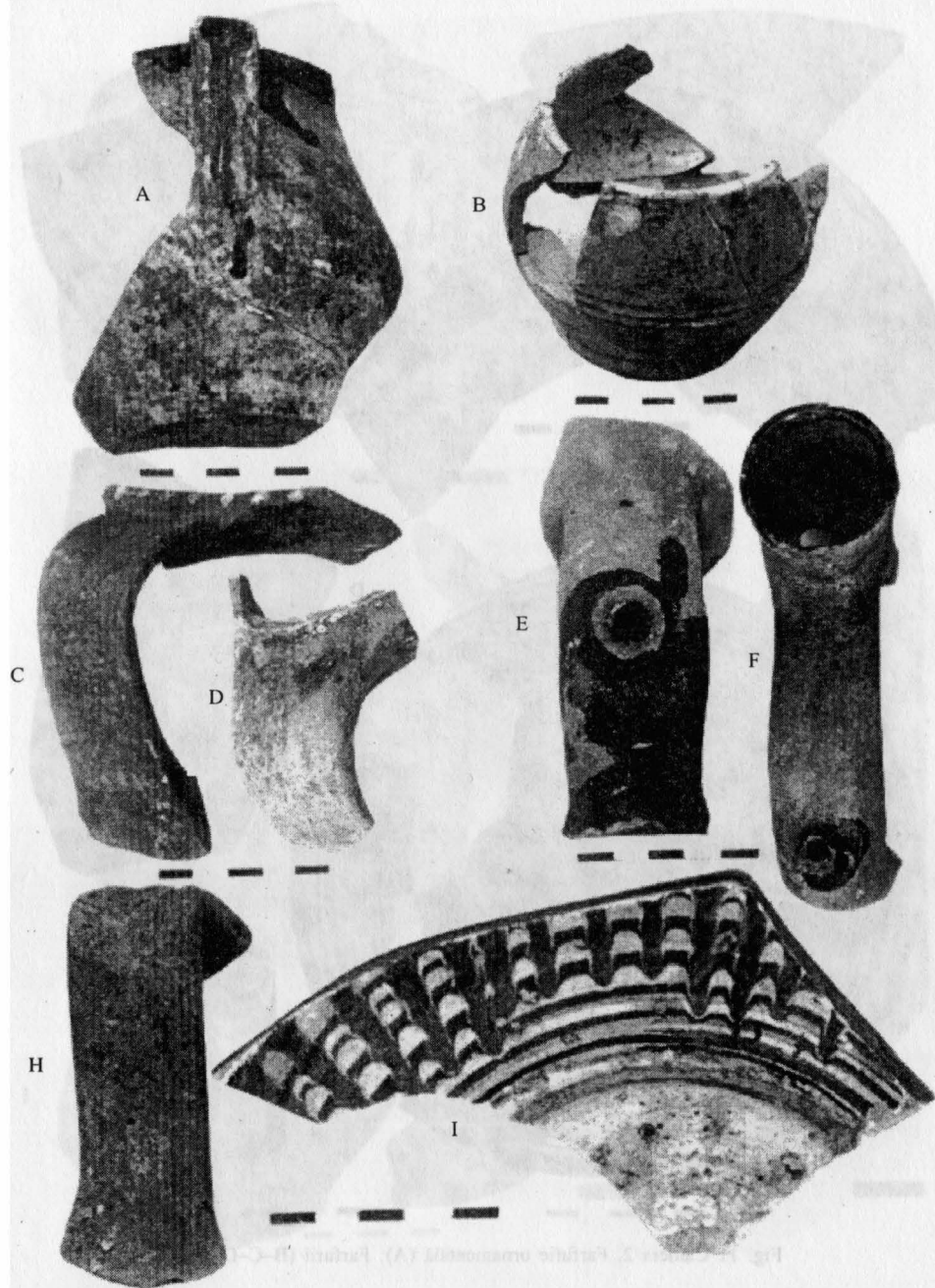

Fig. 10 Camera 2. Ulcele (A-B); Toartă de oale (C-D-H); Toarte de ulcele pentru păstrat apa (E-F); Farfurie (I)

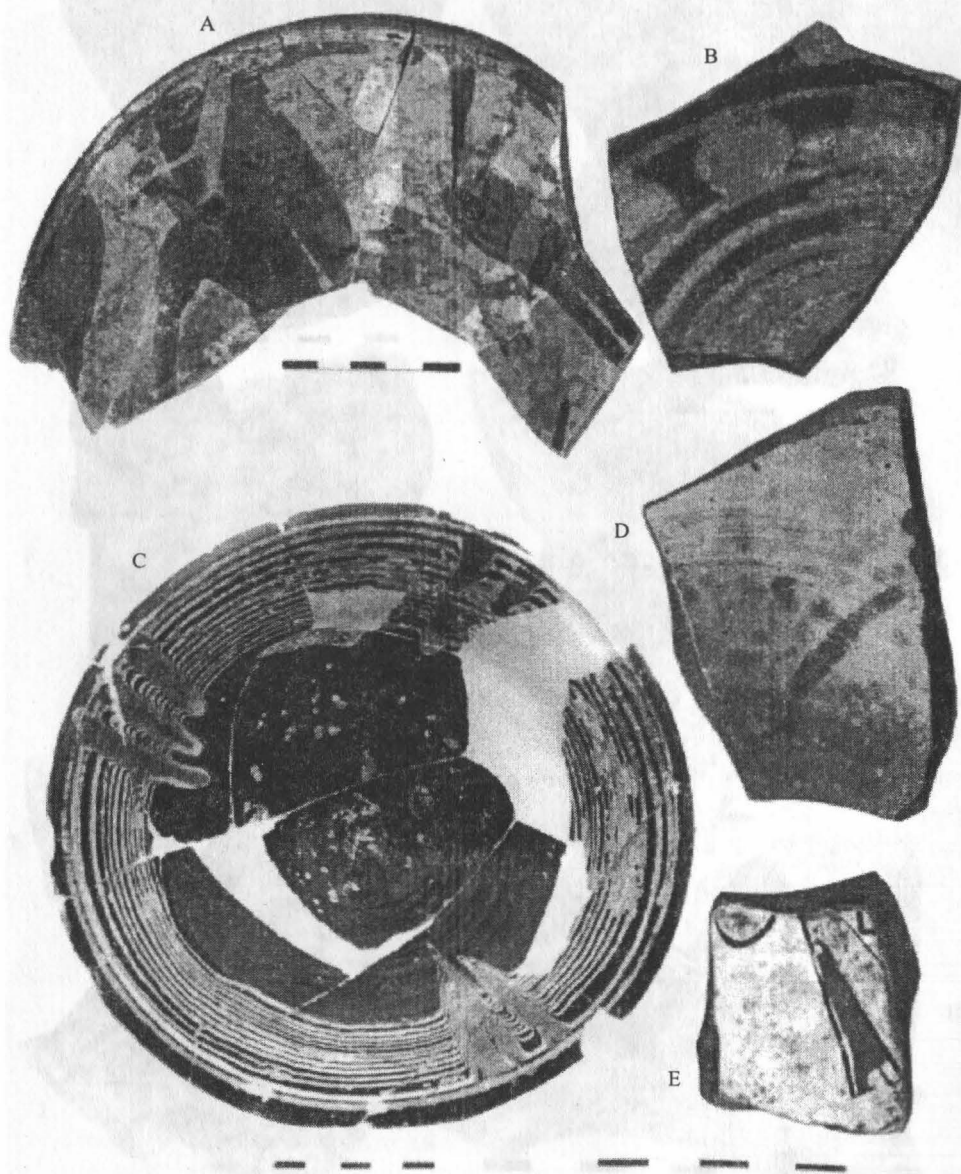

Fig. 11 Camera 2. Farfurie ornamentală (A); Farfuri (B–C–D–E)

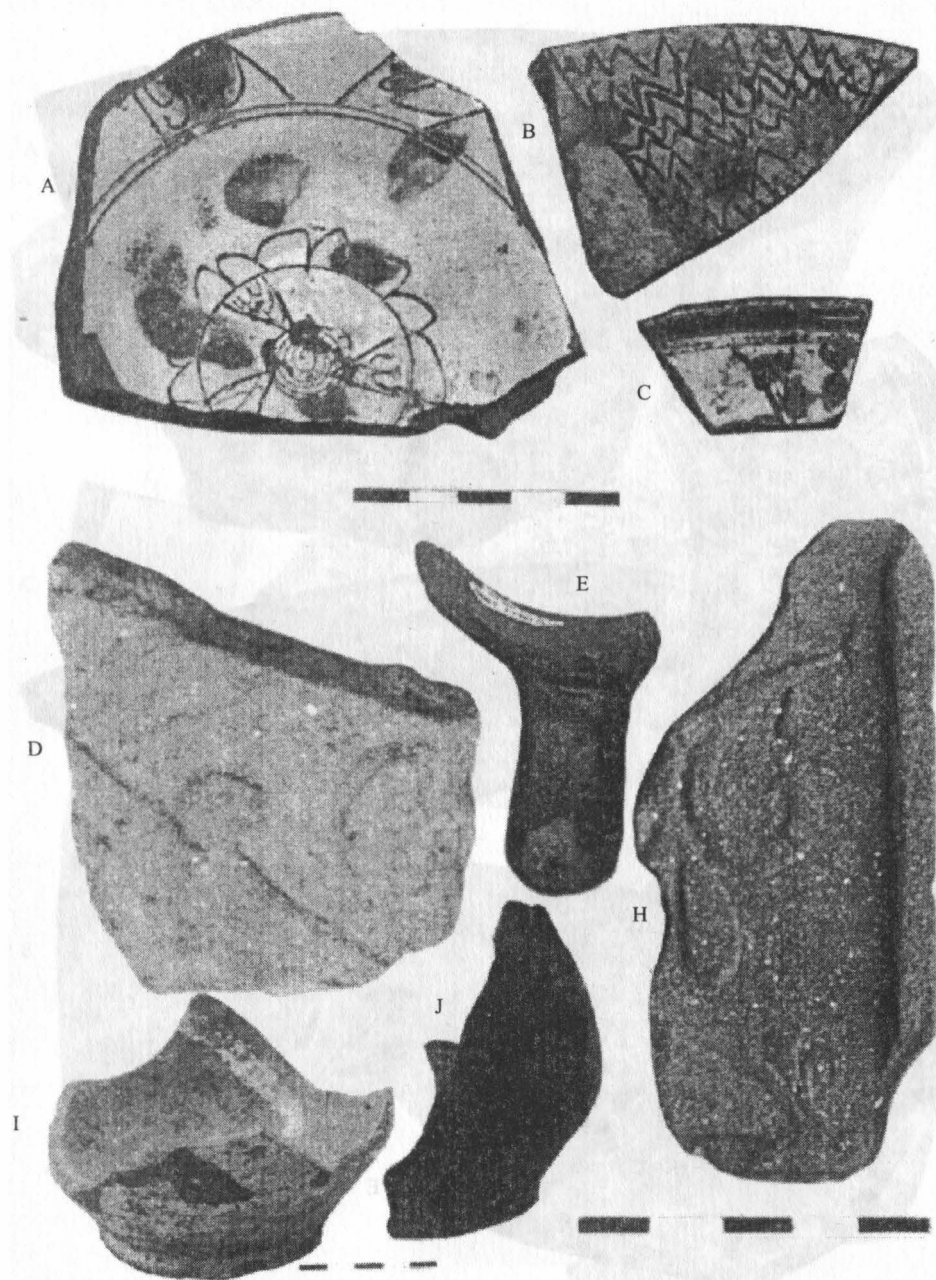

Fig. 12 Camera 3. Farfurii sgrafitate (A-B); Farfurie smălțuită (C); Picior de tigaie (E); Cahle (D-H); groapă. Oală (I); Ulcea (J)

Fig. 13 Camera 3. Farfurie adâncă (A); Farfuriile (B–C–D–E)

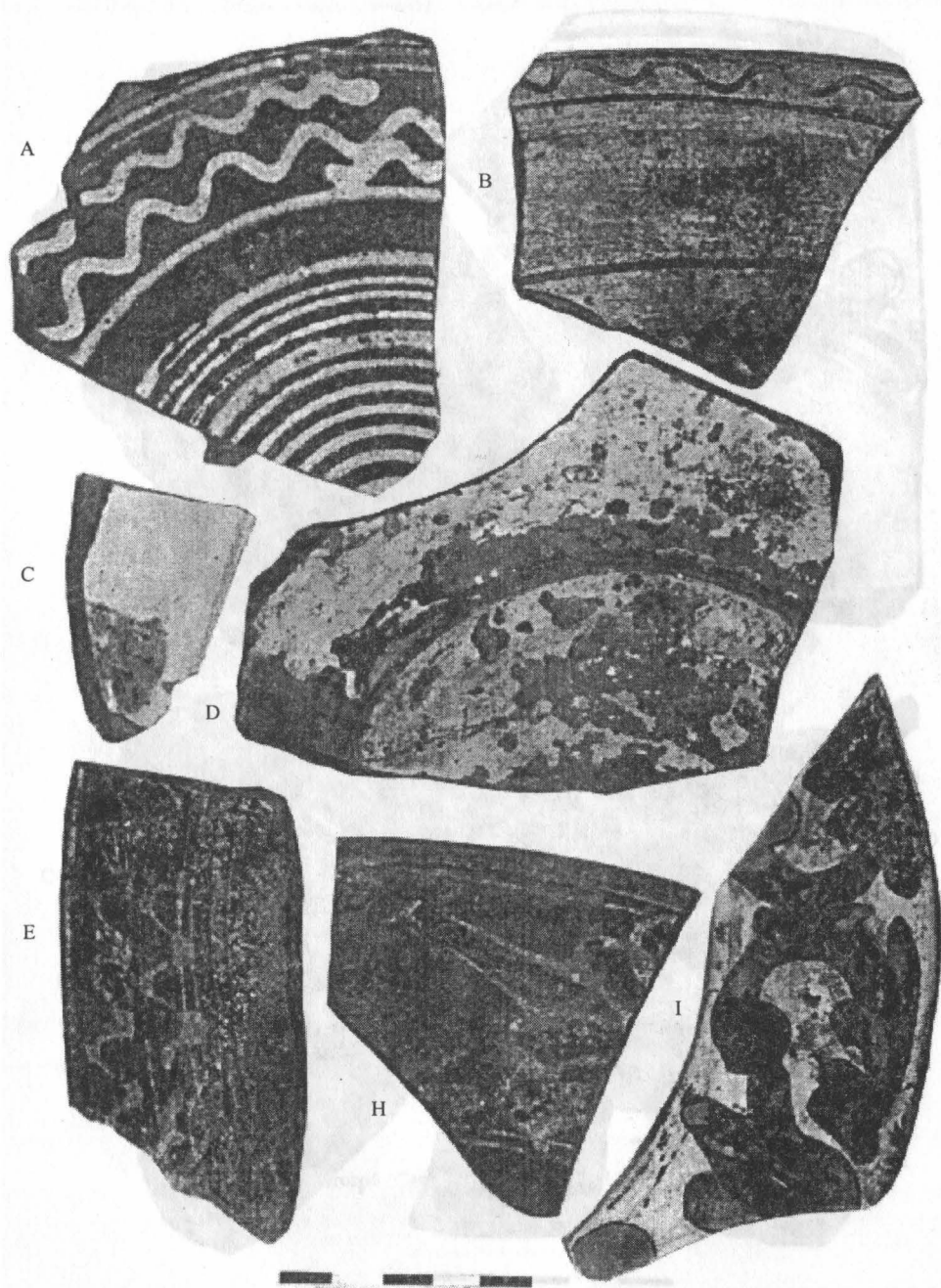

Fig. 14 Camera 4. Farfurii. Modele de smalt și decor (A-B-C-D-E-H-I)

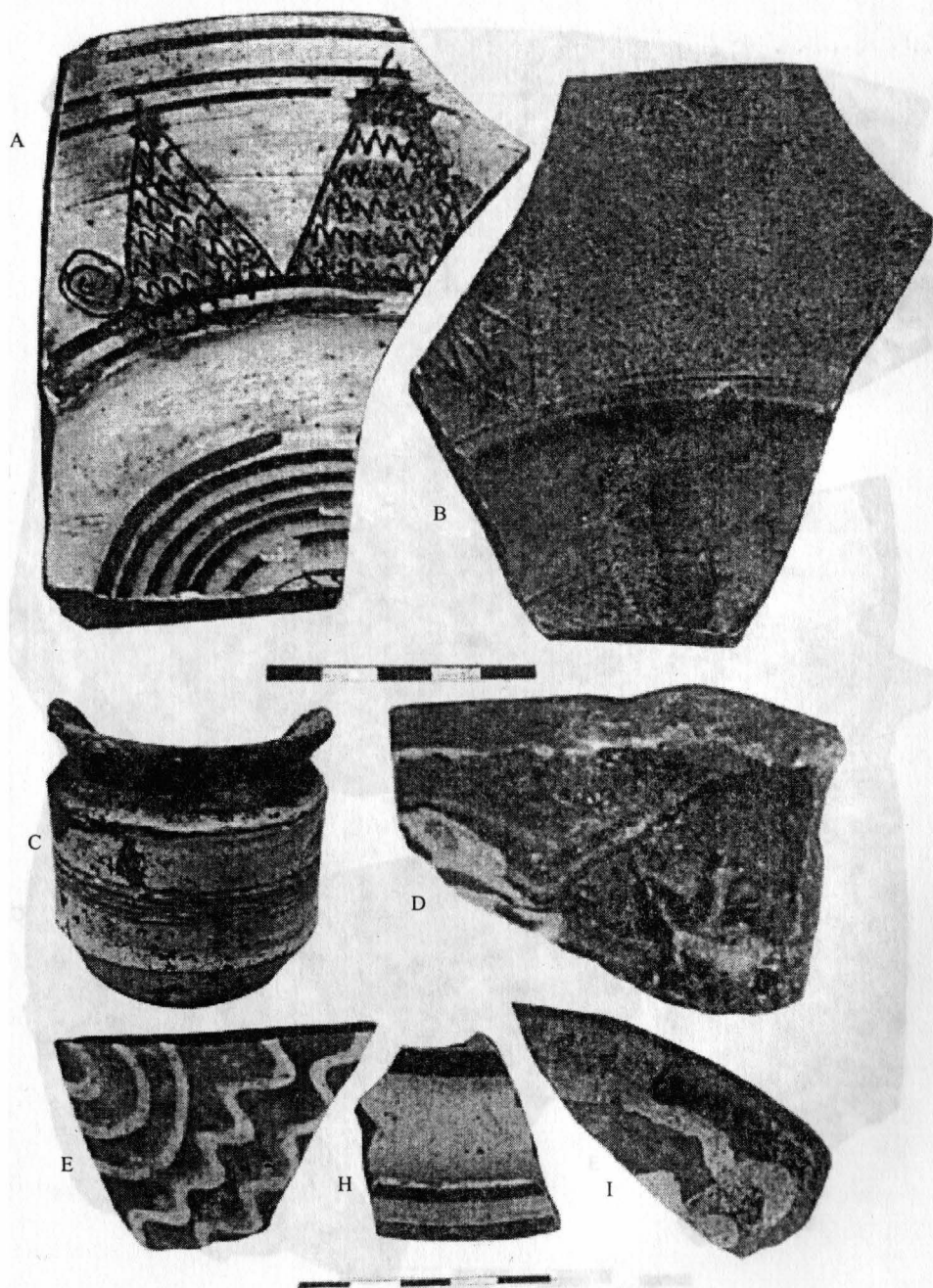

Fig. 15 Camera 4. Farfurii sgraffitate (A–B); Căniță (C); Cahlă (D); Farfurii (E–H–I)
www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

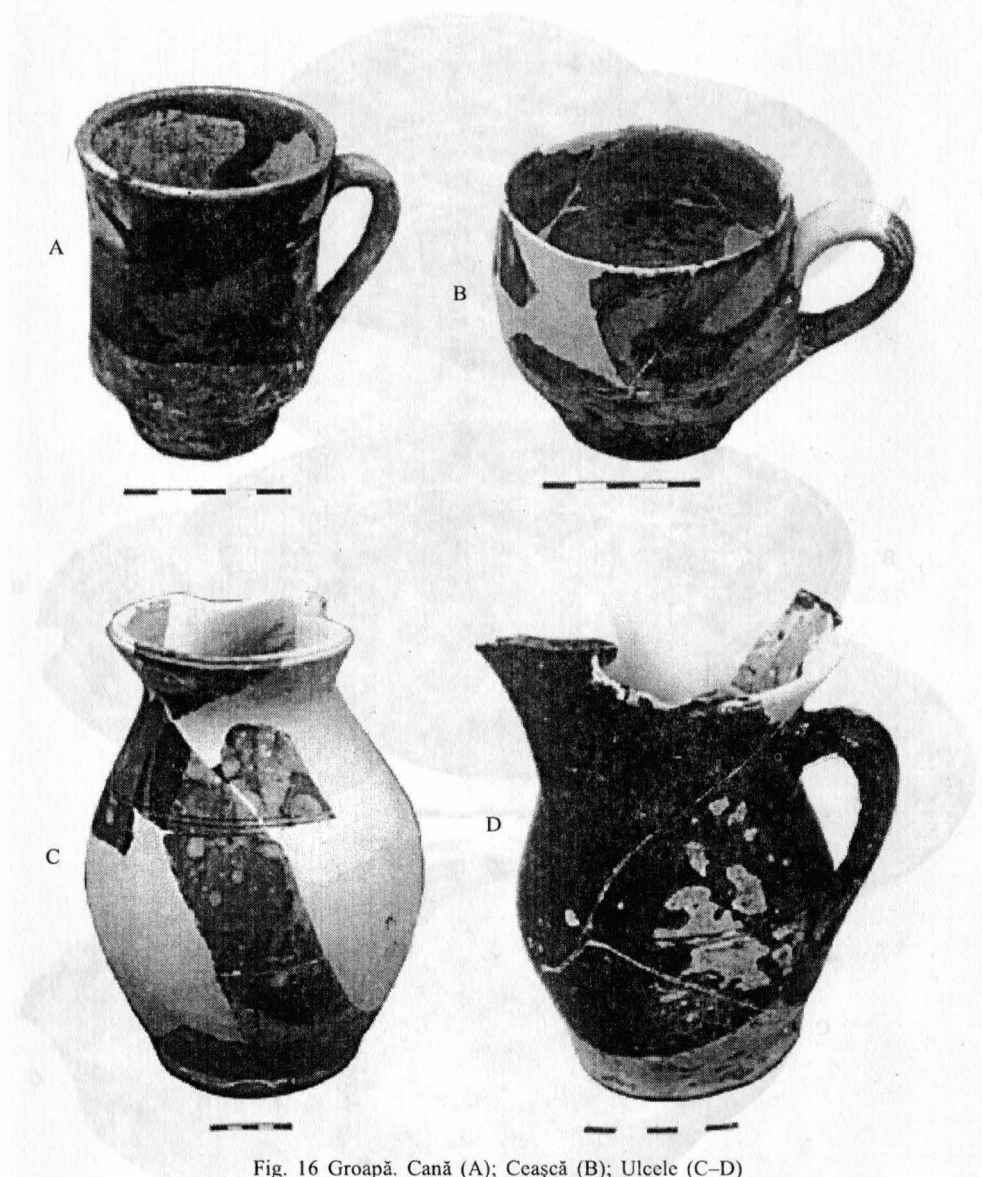

Fig. 16 Groapă. Cană (A); Ceașcă (B); Ulcele (C-D)

Fig. 17 Groapă. Farfurii adânci (A–B); Castron (C)

Fig. 18 Groapă. Farfurii adânci (A–B–C); Castron cu urechiușe de prindere (D)

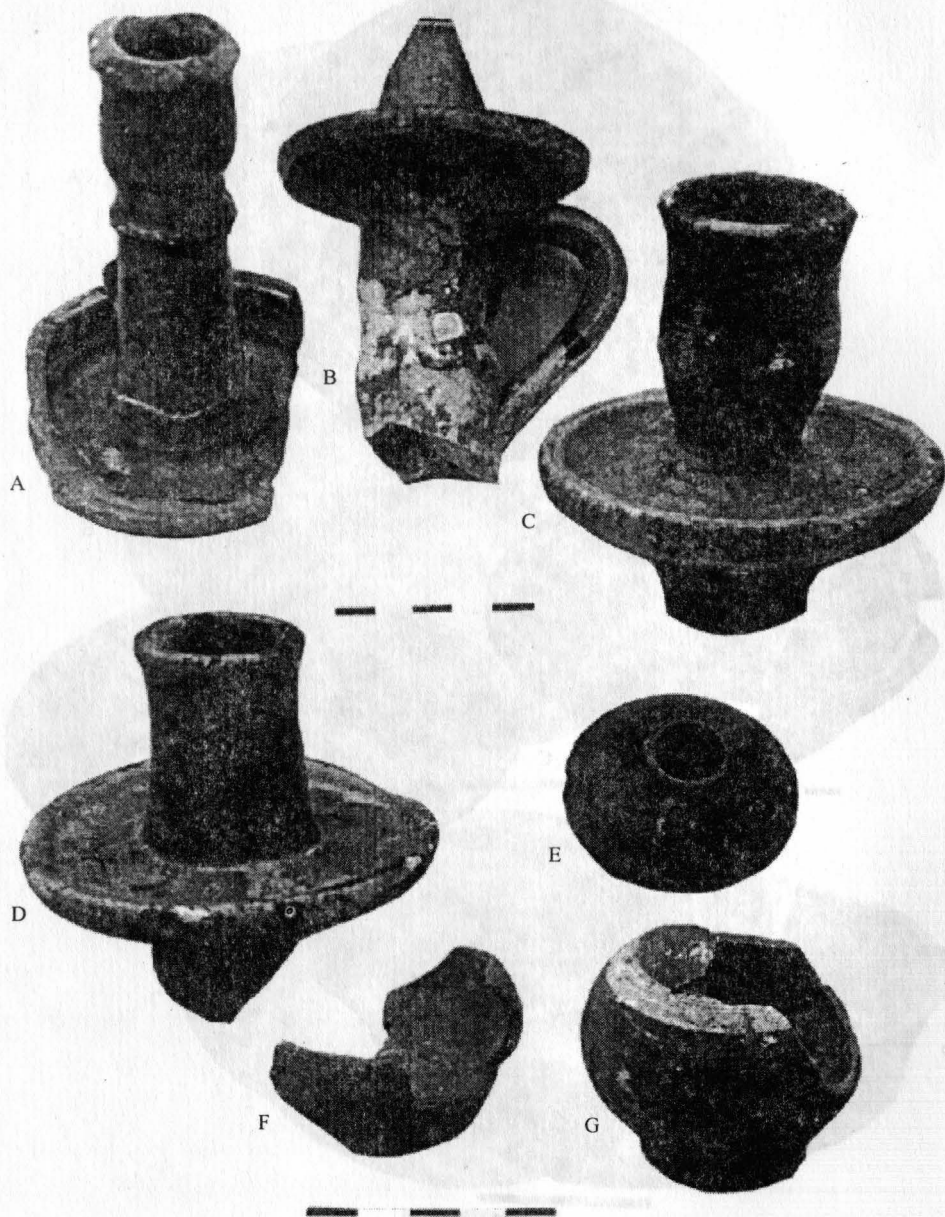

Fig. 19 Groapă. Sfeșnice (A–B–C–D); Suport pentru lumânare (E); Pușculițe (F–G)

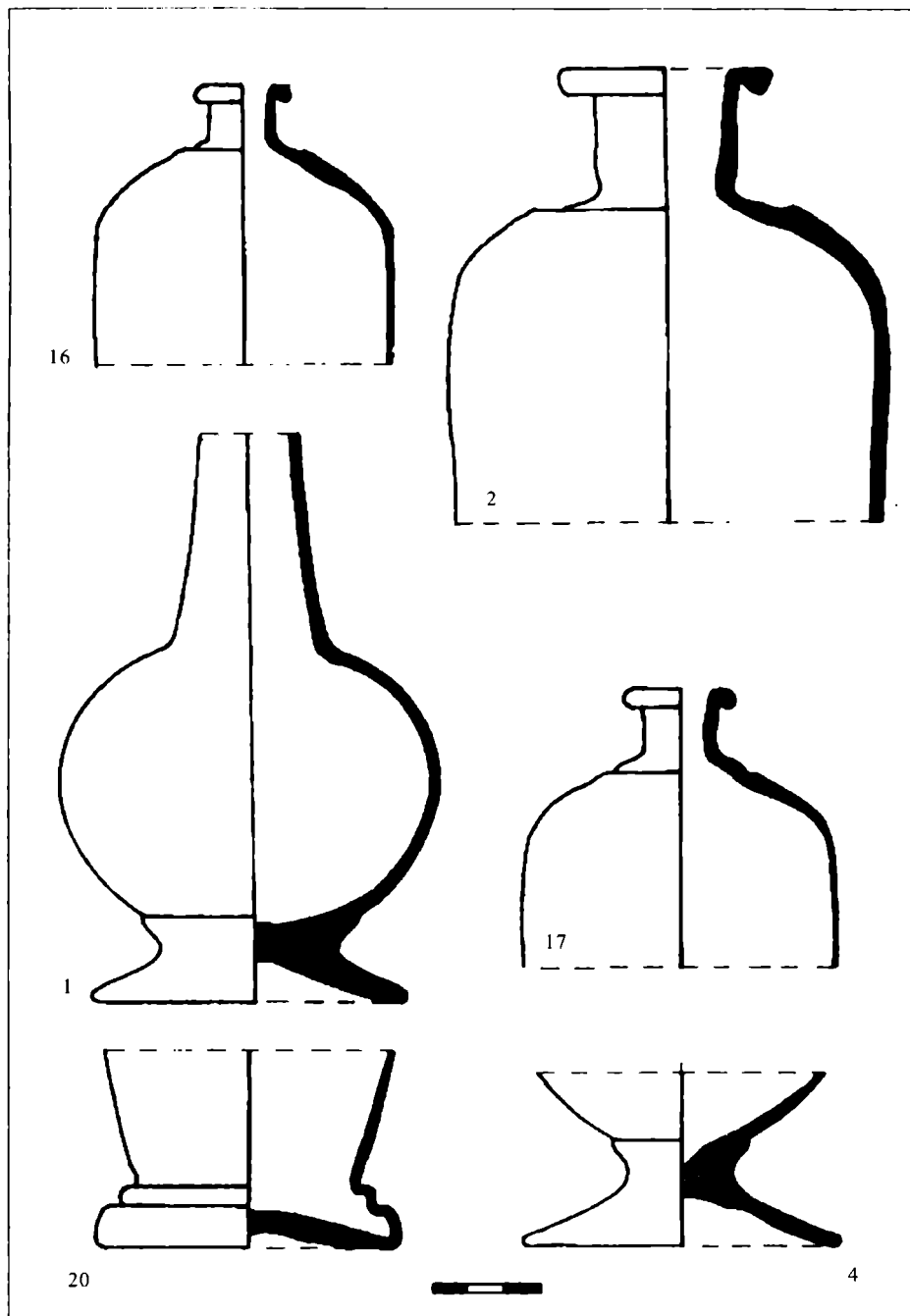

Fig. 20 Vase de sticlă din camera 2.
www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

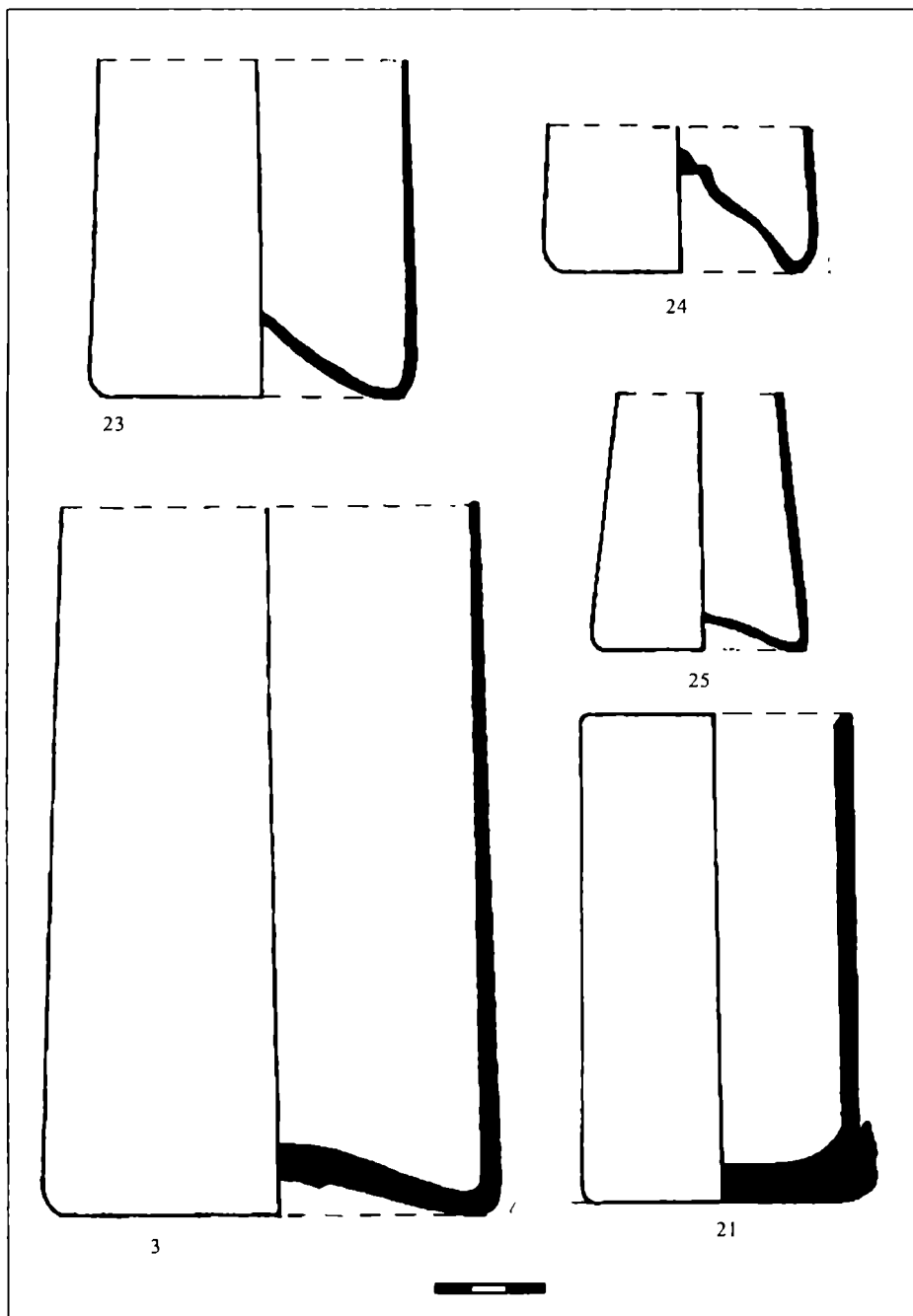

Fig. 21 Vase de sticlă din camera 2.
www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

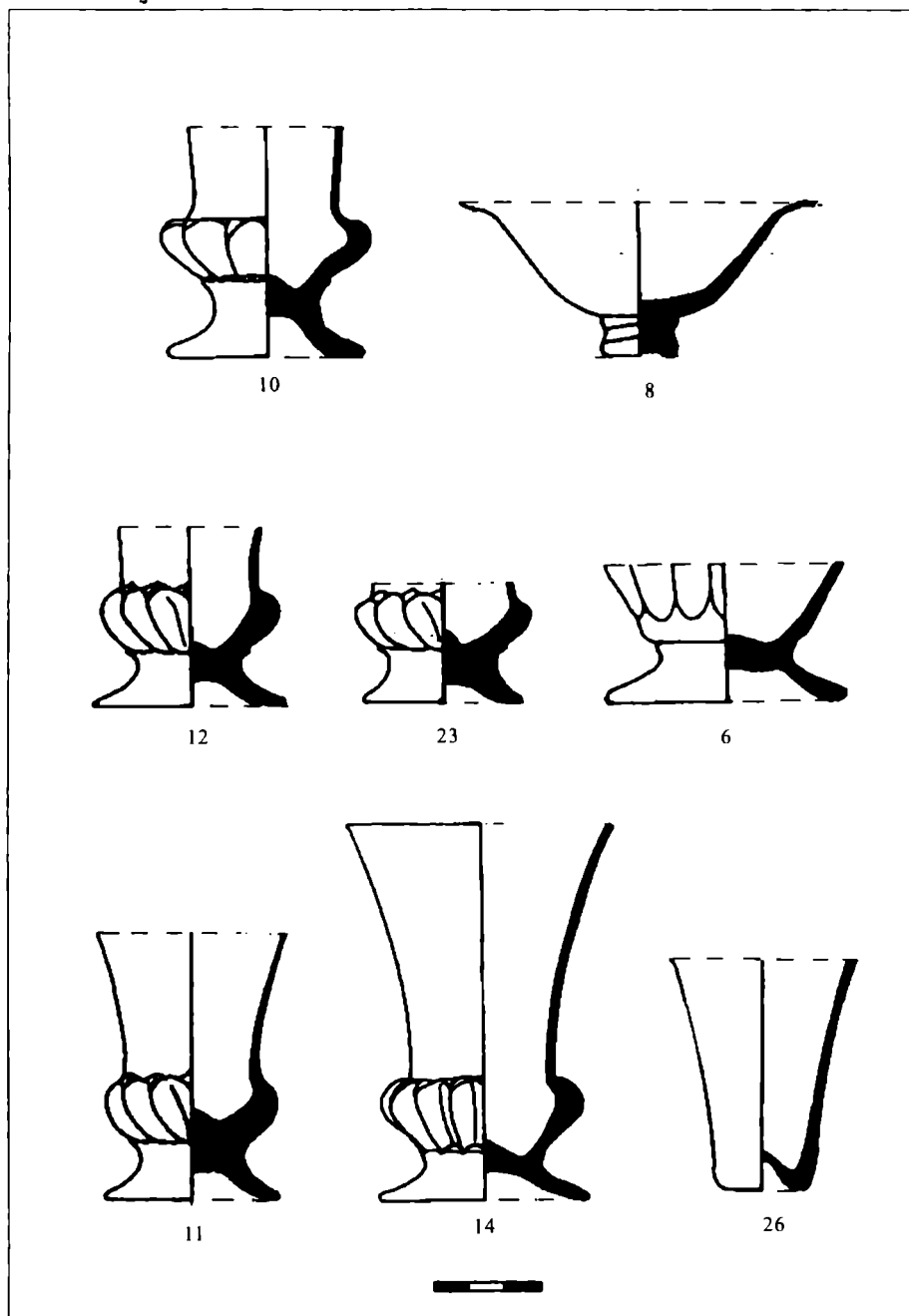

Fig. 22. Vase de sticlă din camera 2.
www.muzeulbucurestii.ro / www.cimec.ro

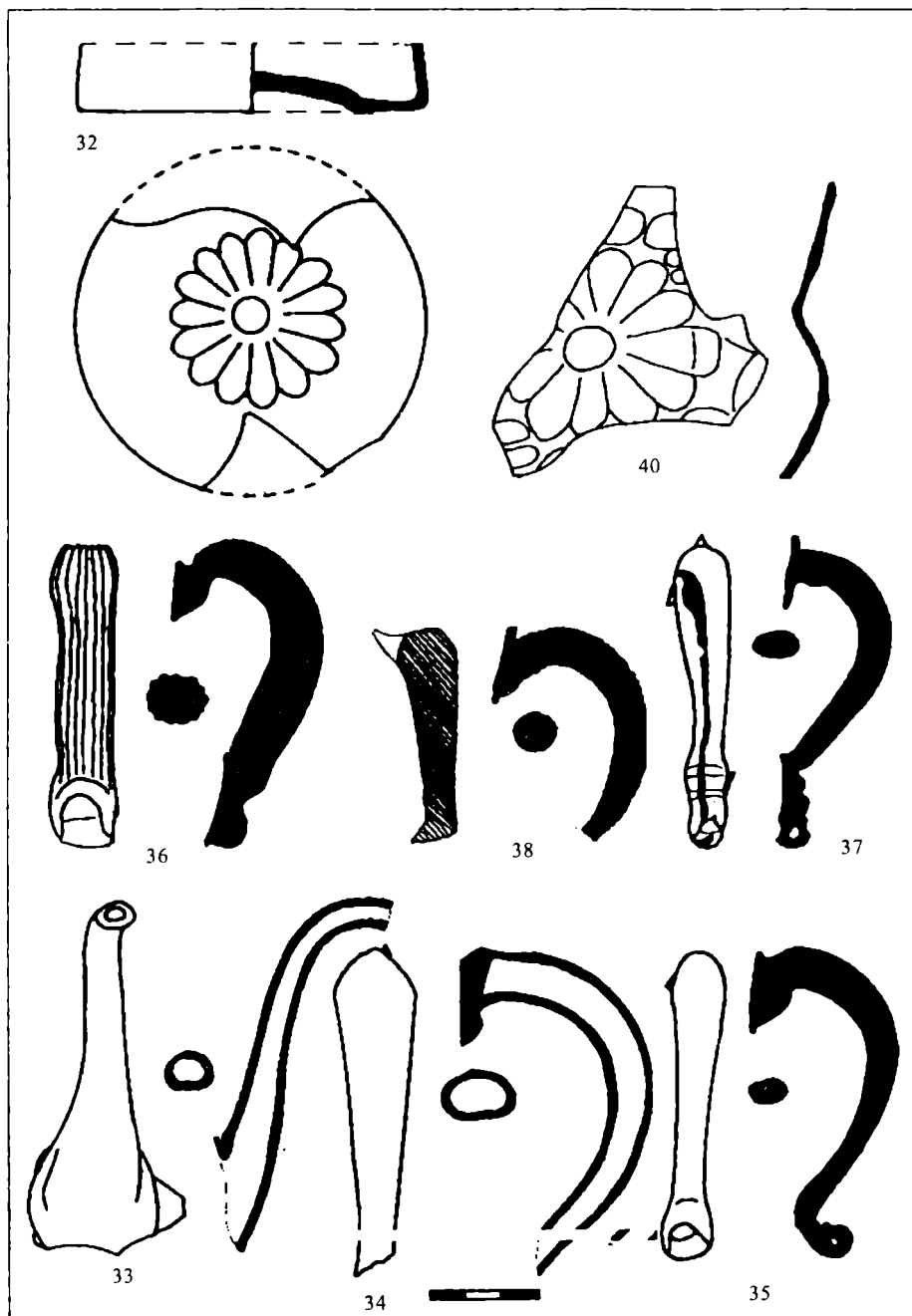

Fig. 23 Vase de sticlă din camera 2.
www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

FIG. 24 TABEL CU REZULTATELE ANALIZELOR PRIN ACTIVARE SI FLUORESCENTA, EFECTUATE ASUPRA UNOR VASE DIN CAMERA 2

	Si O ₂	Mg O	Al ₂ O ₃	Na ₂ O	K ₂ O	Ca O	Fe ₂ O ₃	Mn O	Sr O	Sb ₂ O ₃	Ba O	Mn	La	As	Sb	Fe	Ce	Sn	Zn	Pb	Cu
1	60.6 %	2.7 %	4.6 %	5 %	12 %	6.6 %	0.20 %	0.18 %	0.12 %	800 ppm	0.2 %			7.2 %							
2	60.7 %	3.0 %	6.2 %	3.8 %	9 %	5.5 %			0.18 %		0.18 %			0.85 %	urme						
4	68.7 %	2.5 %	5.5 %	4.4 %	11.5 %	6.8 %	0.12 %	0.15 %	urme		0.09 %				urme						
10	56.5 %	3 %	5.5 %	4.4 %	12.5 %	8.5 %			0.08 %		0.15 %	urme	urme	9.3 %	urme		urme				
11	54 %	2.9 %	5.7 %	5 %	12.8 %	8 %					0.08 %		urme	12.5 %	urme			urme	urme		
12	62.5 %	2.3 %	4.9 %	5 %	10.3 %	6.8 %					0.09 %	urme	urme	8 %	urme	urme		urme			
13	65 %	3.5 %	5.5 %	6 %	9.6 %	6.6 %	0.40 %	0.55 %	0.38 %	0.12 %	0.23 %			1.5 %						urme	
14	59.7 %	3.2 %	5 %	4.8 %	1.9 %	8 %	0.35 %	0.60 %	0.12 %	500 ppm	0.12 %			5.8 %							
15	60.9 %	3.4 %	6.2 %	5.7 %	12.3 %	9 %			0.09 %	400 ppm	0.14 %	urme		1.6 %		urme					
16	66 %	2.9 %	5.6 %	5 %	10.9 %	8.5 %	0.7 %		0.05 %		0.10 %				urme						urme
17	65 %	2.6 %	6.2 %	5.3 %	11.3 %	8.2 %	0.75 %		0.06 %		450 ppm	urme		0.3 %	urme						
18	68 %	3 %	4.9 %	4.6 %	12 %	6.4 %	0.30 %		0.08 %		0.28 %	urme	urme	0.2 %	urme		urme		urme		urme
21	64 %	3.3 %	5.5 %	5 %	12.2 %	7 %			0.12 %		600 ppm			2.2 %	urme						
23	66 %	3.2 %	5.4 %	5.9 %	11.5 %	7.2 %	0.50 %		0.14 %		750 ppm				urme						
25	67.8 %	2.9 %	5.9 %	5.5 %	10.9 %	7.4 %	0.25 %		0.09 %		0.14 %			0.7 %	urme						
32	58.3 %	3.3 %	5.8 %	5.5 %	12 %	8.3 %	0.15 %		0.20 %					6.2 %	urme						
33	52 %	3.4 %	6.2 %	6 %	12.5 %	6.3 %	0.35 %		0.10 %		0.08 %			13.5 %	urme				urme		urme
37	53.2 %	2.8 %	5.5 %	5.6 %	11.9 %	9.2 %	0.6 %		0.7 %		3 %			7.5 %	urme						
40A	58.3 %	3 %	6 %	5.5 %	12 %	8.3 %			0.35 %	0.10 %	0.08 %		urme	5.8 %							
40B	66 %	3.2 %	6.4 %	5 %	10.8 %	6 %			0.10 %	urme	800 ppm			2.2 %							
A	69 %	3 %	6 %	4 %	10.5 %	7 %	urme	0.15 %	0.1 %	500 ppm	0.08 %		urme								

Fig. 24 Tabel cu rezultatele analizelor prin activare și fluorescență, efectuate asupra unor vase din camera 2.